

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za komparativnu književnost

Katedra za teoriju književnosti i kulture

Odsjek za kroatistiku

Katedra za noviju hrvatsku književnost

Zagreb, 2. srpnja 2018.

ODNOS ESTETSKOG I IDEOLOŠKOG U SOCIJALIZMU
NA PRIMJERU LISTA *ISTARSKI BORAC/IBOR*

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

Dr. sc. Maša Kolanović

Komentor:

Dr. sc. Dean Duda

Studentica:

Ana Galant

Sadržaj

1. Uvod	2
2. Značaj periodike i pitanje žanra	4
3. Odnos estetskog i ideološkog u socijalizmu	6
4. Časopis <i>Istarski borac</i>	9
4.1. Kratki povijesni pregled: četiri serije <i>Istarskog borca</i>	9
4.2. Literarni klub <i>Istarski borac</i> . Ljubica Filipić-Ivezić.	11
4.3. <u><i>Istarski borac</i>: od 1953. do 1961.</u>	15
4.3.1. O imenu i programu časopisa	16
4.3.2. Teme i autori originalne serije	19
4.3.3. Uredništvo progovara: rubrika <i>Poruke uredništva</i>	23
4.3.4. Jezik kao identitet	26
4.3.5. Otkloni od dominantne ideologije	28
4.3.6. Kraj prve serije	29
4.4. <u><i>Glas mladih</i>: od 1962. do 1964.</u>	30
4.4.1. Ciljevi, teme i autori	30
4.4.2. Književni ostvaraji u <i>Glasi</i> mladih	32
4.4.3. Kraj serije	33
4.5. <u><i>Istarski borac</i> (nova serija): od 1969. do 1974.</u>	33
4.5.1. Ciljevi, teme i autori	34
4.5.2. Važan projekt: gradnja tunela Učke	36
4.5.3. Ostali književni ostvaraji nove serije	40
4.5.4. <i>Uredništvo suradnicima</i>	43
4.5.5. Kraj treće serije	45
4.6. <u><i>Ibor</i>: od 1976. do 1979.</u>	46
4.6.1. Teme i autori	47
4.6.2. Književni ostvaraji <i>Ibora</i>	48
4.6.3. Esejistika u <i>Iboru</i>	55
4.6.4. Posljednji broj <i>Ibora</i>	58
4.6.5. <i>Istarski borac/Ibor</i> i dominantna ideologija: povijest zabrana	59
5. Zaključak	64
6. Literatura	68
7. Sažetak	73

1. Uvod

Iako bi danas spominjanje *Istarskog borca* prije moglo asocirati na pulski sportski klub 50-godišnje tradicije, većinu će poznavatelja istarskih prilika ipak podsjetiti na važan kulturološki fenomen koji se pojavio 50-ih godina prošloga stoljeća.

Naime, u Puli je u razdoblju od 1953. do 1979. godine (s nekoliko prekida) izlazio *Istarski borac*, koji je započeo kao glasilo literarne sekcije pulske gimnazije pod mentorstvom profesorice Ljubice Ivezić, a svoj kraj dočeka kao časopis mladih Istre za književnost, kulturu i društvena pitanja. Kroz svojih 20-ak godina izlaženja mijenjao je nazive (*Istarski borac*, *Glas mladih*, *Ibor*), podnaslove, izdavače, format te se na njegovim stranicama izmijenio veliki broj autora, urednika, fotografa.

Unatoč tome, časopis je zadržao slične ideje vodilje kao i svijest o tradiciji na kojoj je nastao, a koje su različito rezonirale u javnosti u turbulentnim vremenima hrvatske, odnosno, jugoslavenske povijesti druge polovice 20. stoljeća. Odigrao je značajnu ulogu u očuvanju hrvatske riječi u istarskoj regiji, a time i u stvaranju i očuvanju identiteta stanovnika regije. Poslužio je kao platforma za vježbanje umjetničkog i publicističkog stvaralaštva o čemu svjedoče (kasnije veoma) značajna imena mnogih pjesnika, prozaika, kritičara, novinara, ali i imena iz drugih kulturnih i javnih polja djelovanja - Vesna Girardi, Ive Rudan, Slavko Kalčić, Daniel Načinović, Boris Domagoj Biletić, Miroslav Bertoša i mnogi drugi.

Godine 2016. časopis je digitaliziran te je uvelike olakšan pristup materijalima¹. Dva najznačajnija rada o časopisu potpisuju Dolores Petrinić i Marija Petener-Lorenzin. *Hrvatska književnost u istarskim časopisima druge polovice XX. st. („Istarski borac“/“Ibor“, „Istarski mozaik“ i „Istra“)* nastaje kao rezultat doktorskog istraživanja D. Petrinić, a Petener-Lorenzin 2006. godine objavljuje *Bibliografiju časopisa Istarski borac/Ibor*. Osim toga, o njemu pišu i Ljubica Filipić-Ivezić te Boris Domagoj Biletić, jedni od glavnih aktera događanja o kojima je ovdje riječ.

Radi se o 70-ak svezaka velikom (oko 1500 stranica) i nedovoljno istraženom korpusu, neprocjenjivom izvoru informacija o društvenim prilikama u Istri u drugoj polovici 20. stoljeća; o životu, interesima i problemima mladih toga razdoblja, ali i o političkim događajima na lokalnoj i širim razinama.

---

¹ Vidi na: <http://library.foi.hr/casopisi>.

Pisati o razdoblju socijalizma iznimno je nezahvalna pozicija, osobito kada o njemu piše osoba koja ga nije proživjela i njemu pristupa najvećim dijelom preko *zabilježene* kulture. Stoga mi se pozicija pripovjednog *ja* čini najboljim riješenjem da u istom mahu preuzmem odgovornost za napisano, ali i priznam zasigurnu nedostatnost u pristupu i obradi teme.

Istraživački pristup gradi temeljim na premrežavanju kroatističkih i komparatističkih interesa za nju. S jedne strane, domaća kroatistika iza sebe ima dugogodišnju praksu bavljenja teorijom i praksom časopisa i proučavanja dosega književne riječi na njihovim stranicama (Brešić, Coša, Protrka-Štimec) dok se s druge strane pitanjima kulture, kulturne produkcije, ideologije, medija, na tragu kulturalnih studija, bavila zagrebačka komparatistika (D. Duda).

Cilj je ovoga rada skrenuti pozornost na tu značajnu pojavu, pružiti pregled svih faza postojanja časopisa, ukazati na teme kojima se bavio, ciljeve koje je pred sebe postavio, a posebice se osvrnuti na razloge njegove zabrane. Nadam se da ću pišući o tome moći ujedno rasvijetliti i značaj koji je imao za intelektualnu klimu, kako u razdoblju svoga izlaženja tako i u vremenima nakon gašenja. Čini mi se kako je taj prikazivački i pregledni sloj rada neizbježan te zapravo prvi logični korak u obradi građe nakon ranije spomenutih radova napisanih o njoj.

Krenuvši od detaljnog iščitavanja lista i proučavanja njegove strukture, odnosno u induktivnom pravcu od konkretnog prema općem, kao glavno problemsko pitanje nametnulo se ono o odnosu ideologije i kulture u socijalizmu, odnosno o funkcijama koje su pridavane kulturi i književnosti u pojedinim fazama socijalizma. Pokušat ću ocrtaťi obrise intelektualnog, odnosno, književnog polja (u značenju koji im je dodijelio sociolog P. Bourdieu²) i funkcioniranje književne riječi unutar njih kroz navedeni problemski fokus u svim serijama časopisa.

Za svaku ću seriju časopisa ponuditi generalni opis tema, autora i ciljeva, a onda ću se osvrnuti na književne/ideološke sadržaje koje smatram reprezentativnim i/ili vrijednim daljnjeg analitičkog promišljanja. Popis tema i autora poslužit će mi radi zaključnih razmišljanja o intelektualnom polju koje nastaje na području Pule i šire, a izdvojeni književni radovi i razni prilozi koje potpisuje uredništvo ponudit će odgovor o dinamici i tijeku ideološkog i estetskog u razdoblju socijalizma. Povlašteno mjesto izdvojenih primjera pokušat ću opravdati analizom

---

² Pierre Bourdieu pojam *polja* (kulturalne produkcije) smatra boljim rješenjem od pojmova *kontekst*, *milje* ili *društvena baza* (2006: 11), a pod njim podrazumijeva „relativno samostalan društveni univerzum sa svojim vlastitim zakonima funkcioniranja“ (Kolanović 2011: 102).

motiva, tema ili stila, no to ću mjesto ujedno dovesti u pitanje njihovom kontekstualizacijom za što će mi pomoći povijesni pregledi razdoblja.

Istarski borac pažnju na sebe ne privlači samo svojom strukturom i činjenicom da su ga stvarala danas značajna imena iz javnog i intelektualnog života regije, već je tu i njegova pozicija kao prvog poslijeratnog istarskog omladinskog glasila. To što svojim izlaženjem obuhvaća raspon od gotovo tri desetljeća socijalizma, izvan kojih doduše ostaju turbulentne 80-ete, dodatna je prednost u obradi glavnog problemskog čvorišta.

Napominjem kako ću termin *Istarski borac* često koristiti da obuhvatim svaku od serija časopisa zajedno, kao sveobuhvatnu pojavu zajedničke tradicije i sličnih ciljeva. Kako će nekad ipak biti potrebno posebno istaknuti neku od serija lista ili djelovanje literarnog kluba istog naziva, pripaziti ću da to bude jasno vidljivo iz konteksta ili naslova poglavlja.

2. Značaj periodike i pitanje žanra

Zašto proučavati periodiku? Od kakvog su značaja za društvo časopisi, listovi, novine te kakvu ulogu ostvaruju unutar njega? Koje su posebnosti književne periodike? Tim se i sličnim pitanjima bavi Vinko Brešić koji periodiku ističe kao važan dio hrvatske kulturne baštine. Dapače, usko je povezana s najdinamičnijim fazama nacionalne kulture, ključnu ulogu ima u pokretima od ilirskog, pravaškog, pa sve do krugovaša, razlogovaca, pitanjaša i sl.³

U svojoj studiji *Čitanje časopisa* isti autor navodi nekoliko perspektiva poznatih hrvatskih filologa, kritičara i kulturnih radnika o problematici (književnih) časopisa. Vraz ih poima kao „književne hambare“, Rački ih naziva „svagdanjim hljebom prosvjetljenih narodov“, Stanislav Šimić „motorima književnosti“, Marijan Matković „plućima književnosti“, a Ivo Frangeš „barometrima književnosti“. Autor također navodi i socio-politička viđenja časopisa kao centara urbanizacije i sredstva demokratizacije.⁴ Složimo li se s Vrazom, onda bi nam *Istarski borac*, kao spremište književnosti nastale na prvenstveno pulskom i istarskom, ali i uopće jugoslavenskom teritoriju druge polovice 20. stoljeća, mogao omogućiti pristup dobro očuvanim književnim i publicističkim stvaranjima svoga doba iz kojih će se moći izvući zaključci o statusu i kvaliteti pisane riječi, ali i o idejama i stavovima od velikog značaja za

---

³ (Brešić 2014: 158-170)

⁴ (Brešić 2005: 11-12)

formiranje književnog života, te kulturne i društvene klime sredine u kojoj časopis izlazi.⁵ Drugim riječima, ti će ostvariti uistinu poslužiti kao instrument, kao *barometar*.

Istarski borac 1953. godine izlazi kao „glasilo literarne sekcije (...)“, zatim „časopis omladine Istre“; od 1962. kao „list narodne omladine Istre“, kasnije „list za kulturu i društvena pitanja omladine Istre“; nova serija iz 1969. vraća se terminu „časopis“, a u zadnjoj, Iborovoj fazi, nazivaju se „glasom mladih Istre“. Nije naodmet provjeriti donose li nam ti leksemi značajnih značenjskih razlika.

Hrvatski jezični portal kao sinonim za termin *list* nudi pojam novine (dnevni list), *časopis* definira kao „periodičnu publikaciju raznih oblasti i različitih namjena (ilustrirani časopis; informativni časopis; stručni časopis)“, a vijest i novost spominje kao sinonime terminu *glas*. Na tragu ove posljednje opcije jest i termin *glasilo* čija je definicija „novine koje služe za objavljivanje stavova neke stranke ili druge organizacije, udruženja i sl.“.⁶

Glavnu opreku koja se ovdje nameće, onu između novina i časopisa, možemo razlikovati prema nekoliko kriterija: periodičnost (pravilnost u ritmu izlaženja), aktualnost (odnos prema stvarnosti), univerzalnost (definiranost i specifikacija teme), publicitet (usmjerenost široj publici ili specifičnoj grupi), dispozicija (mjesto i vrijeme korištenja).⁷ Novine su neograničenije od časopisa po većini ovih kriterija. Uzmemo li te kriterije u obzir, doći ćemo do onoga što naglašava i Petener-Lorenzin, a to je da su kompletna serija *Glasa mladih* i prvi broj *Ibora* novine, a da sve ostalo možemo smatrati časopisom.⁸

Mnogo je važnije ipak, za ovu prigodu, glavni fokus staviti na drugi dio podnaslova, naime, na *omladinu*. To što je *Istarski borac* dio *omladinskog* tiska značit će puno više za njegovu kontekstualizaciju nego bilo kakvi pretpostavljeni prijepori oko razlika između *lista*, *časopisa* ili *glasila*, a zbog čega ću ih i koristiti kao termine istih vrijednosti.

Omladinske su tiskovine proizvod komunističke ideologije i kao takve su preslikane na područje Jugoslavije. Javlja se u Rusiji nakon Listopadske revolucije kao glasilo Komunističkog saveza mladih s ciljem da na pristupačniji način među mladim ljudima jačaju partijski duh, uvjere ih o nužnosti vlastitog žrtvovanja za dobrobit komunističkog društva, da

---

⁵ (Petrinić 2007: 5)

⁶ <http://hjp.znanje.hr>

⁷ (Brešić 2005: 36)

⁸ (Petener-Lorenzin 2006: 6)

ih nauče revolucionarnom djelovanju, itd. Omladinski listovi propagirali su aktivizam, nimalo sličan današnjem poimanju te riječi, isključivo prorežimskog smjera i naboja. Jugoslavija je sovjetski model počela preslikavati već 1919. godine kada je u Zagrebu s izlaženjem krenulo glasilo *Crvena zastava*. Četiri godine kasnije, također u Zagrebu, pokrenuta je *Omladinska borba*, a od 1940. izlazi *Studentski list*. Vrhunac omladinski listovi doživljavaju početkom 70-ih godina; u tom razdoblju u Sovjetskom Savezu redovito izlazi više od 130 omladinskih listova. Financiranje tih listova u najvećem je postotku snosila država, dok su se prodajom uspijevali pokrivati samo najuspješniji. U Jugoslaviji je ulogu središnjeg omladinskog glasila imala beogradska *Mladost*.⁹

I u samome *Istarskom borcu* nalazimo na članke koji tematiziraju omladinsku štampu. Primjerice, u članku *Istarska omladinska štampa u NOB* autor donosi kratki povijesni pregled pokušaja informiranja i razvitka omladinskog pokreta u Istri te izvodi zaključak kako je omladini trebalo pomoći „i putem štampe, da dobije jasnu sliku o ciljevima za koje se bori.“¹⁰

U praksi stvari nisu uvijek funkcionirale ovako kako je u ovom kratkom pregledu objašnjeno, ni onako kako je u teoriji zamišljeno. Omladinski je tisak često bio poljem borbe raznih društvenih silnica, što nas i dovodi do primarnog fokusa ovoga rada.

3. Odnos estetskog i ideološkog u socijalizmu

Glavni problemski fokus ovoga rada stavljam na odnos estetskog i ideološkog u socijalizmu na primjeru *Istarskog borca*, što je dvostruko motivirano. Prvi je razlog privilegirana pozicija koju jezik i diskurz imaju u bivšim socijalističkim zemljama gdje je Partija na posebno opsesivan način pristupala kulturi, a na što upozorava Kolanović citirajući K. Verdery.¹¹

Kao drugo, smatram da časopis sam, svojom strukturom i sadržajem, poziva na takav pristup. Činjenica da je bio dijelom omladinske štampe (privatno vlasništvo ili izdavaštvo nisu postojali kao realna opcija), i to takve koja se u najvećem postotku opredijelila za bavljenje književnim stvaralaštvom, pozivaju na dublje promišljanje odnosa vlasti prema onome što je

---

⁹ (Krušelj 2015: 16-19)

¹⁰ (Hrelja 1955: 2)

¹¹ (Kolanović 2011: 53)

napisano na stranicama lista, kao i obrnuto, odnosa prema vlasti upisanog u fiktivnim (i nefiktivnim) priložima lista.

Da časopisima treba pristupiti kao eminentno političkim činjenicama upozorio je Vaupotić istaknuvši da oni, kao društveni i tekstualni proizvodi, nikada nisu neutralni.¹²

„Oviseći o društvenom kontekstu, oni proizvode i oblikuju ideologeme, tj. dubinske strukture koje usmjeravaju i reguliraju ideologije i njihove političke prakse. Časopisi reguliraju odnose moći u društvu pri čemu i sami pretendiraju na raspodjelu te iste moći.“¹³

Ideološko, odnosno *ideologija*, pojmovi su koji zahtijevaju da ih se prije uporabe pobliže odredi jer su u različitim autora i u različitim vremenima bili različito definirani. Pojam se prvi puta javlja krajem 18. stoljeća kada ga je upotrijebio A. Destutt de Tracy imenovavši skupinu francuskih filozofa i učenjaka kojoj je i sam pripadao, a koja se bavila znanosti o idejama. Za njih su ideje, koje dovode do ljudske spoznaje, rezultat senzacija i njihovih različitih tipova reakcije u mozgu.¹⁴ Negativno značenje pojmu prvi je pripisao Napoleon tako što je te filozofe, koji su se prema njemu postavili kritički, nazvao *ideolozima*, odnosno, „onima kojih teorija i filozofija nema veze s pravom političkom stvarnošću“. ¹⁵ Pejorativno značenje dominiralo je cijelim 19. stoljećem, dijelom 20. st., a često je i u današnjoj svakodnevnoj komunikaciji.

Jedan od utjecajnijih tumača termina ideologije bio je K. Marx, koji je ponudio dvojako značenje. U širem ju je značenju shvaćao kao sinonim za duhovnu proizvodnju; nadgradnju koja obuhvaća sva područja duhovne djelatnosti. Mnogo ju je češće koristio kao pojam za „manipulativni sklop vrijednosti, predodžbi i uvjerenja koji ljudima zastire pogled za stvarnost kakva jest“¹⁶. Ovisno o tome smatramo li tu manipulaciju svjesnim ili nesvjesnim činom, iskrivljenje stvarnosti tumači se kao da je u službi vladajuće društvene sile, ili u drugom slučaju, kao rezultat (neizbježne) *lažne svijesti* društvenih jedinki.¹⁷

---

¹² (Brešić 2014: 238)

¹³ (Brešić 2014: 238-245)

¹⁴ <http://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26914>.

¹⁵ (isto)

¹⁶ (Biti 2000: 133)

¹⁷ (isto)

Također dva pristupa ideologiji, partikularni i totalni, razlikovao je K. Mannheim. U partikularnom smislu ideologija označava lažno i pogrešno mišljenje, a u totalnom pristupu ona predstavlja društveno uvjetovano mišljenje.

Althusser ideologiju tumači kao „sustav predodžbi, sastavljen od ideja, pojmova, mitova i slika, u kojemu ljudi žive svoje imaginarne odnose prema stvarnim uvjetima postojanja“, sustav koji se održava preko crkve, škole, obitelji, političke stranke, medija, kulturnih ustanova, odnosno ideologijskih državnih uređaja.¹⁸ Iz tih uređaja isključuje znanost i književnost, koji održavaju vezu s pravom stvarnosti, prva tako što ju svojim znanjem spoznaje, a druga jer ju svojim riječima naznačuje.

Vrijednosno neutralna tumačenja ponudili su Bahtin, Medvedev, ali i Van Dijk prema kojemu ideologija označava osnovu društvenih predodžbi koje dijele pripadnici neke skupine; te predodžbe im omogućuju organiziranje mnoštvo društvenih uvjerenja oko onoga što je za njih dobro ili loše.¹⁹

Zbog konkretnosti vremenskog perioda koje se u ovome radu tematizira smatram najkorisnijim pod terminom ideologija podrazumijevati pravila i predodžbe koje su dijelili članovi komunističke stranke, odnosno Partije.

Ono što želim proučiti jest dinamika odnosa te dominantne ideologije i estetskog, pod čime podrazumijevam umjetnički, odnosno književni diskurz. Naime, razdoblje u kojem se pojavljuje časopis razdoblje je u kojem socijalistički realizam još uvijek snažan, unatoč tome što je službeno s njime raskinuto. Socrealizam je Jugoslavija, baš kao i druge socijalističke zemlje, preuzela od Rusije nakon 2. svjetskog rata. Taj je normativni književni model od autora i kritičara zahtijevao prikazivanje stvarnosti u duhu socijalističkih vrijednosti²⁰ s ciljem da ono što se napiše bude u odgojne svrhe. Jedan od najglasnijih zagovaratelja socrealizma u književnosti na hrvatskim prostorima bio je Marin Franičević, voditelj Kulturno-umjetničkog odsjeka/komisije u Agitpropu Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske. On je smatrao kako je došlo vrijeme za „detronizaciju lažnih veličina“, raskrinkavanje „nakaznih stavova“ i „dekadentnih zaglupljivanja“. Naglašavao je kako se pravilan razvoj mladih pisaca ne može odvijati stihijski i bez vodstva te da književnost ima zadaću od zaborava spasiti

---

¹⁸ (Biti 2000: 133-134)

¹⁹ (Dijk 2006: 11-28)

²⁰ <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=56922>

„dragocjene konkretne materijale iz naše najbliže prošlosti koji imaju ogromno značenje za sadašnjost i za budućnost naših naroda“, ali i

„da našem čovjeku otkrije njegov vlastiti lik, da mu pokaže njegovu vlastitu vrijednost kako bi ih mogao dalje razvijati, njegove nedostatke kako bi ih mogao što prije prevladati, da mu pokaže što je uradio do sada da bi lakše obuhvatio ono što ima uraditi od sada, da bi saznao svoju snagu, svoju vrijednost i svoje mogućnosti, ukratko, da bi što bolje sagledao svoj put prema sutrašnjici, dobio još jasniju perspektivu svog razvoja.“²¹

Nadalje napominje:

„Pred našim književnikom konačno stoji čitava prošlost naših naroda, njegove patnje i borba, stradanja i naponi; teror, pljačka i konačno direktno izdaja domaćih vlastodržaca, zatim strašni zločini okupatora na jednoj, a svijetli likovi ustanika, heroja Narodno oslobodilačke borbe na drugoj strani.“²²

Protiv ovakvog viđenja književnosti i uopće umjetnosti zauzeo se već 1949. godine Petar Šegedin, a zatim i Krleža tri godine poslije, na 3. kongresu Saveza književnika Jugoslavije. Unatoč tome i godinama nakon raskida s ovom doktrinom, postoje pisci i tekstovi koji nastavljaju njezin utilitarizam, koji su na liniji vladajuće garniture. To će biti vidljivo i na stranicama *Istarskog borca*, kao i polagana, ali sigurna, pojava estetskog pluralizma, odnosno autonomije književnosti.

4. Časopis *Istarski borac*

4.1. Kratki povijesni pregled: četiri serije *Istarskog borca*

Osam godine nakon oslobođenja Istre i njezina pripojenja Hrvatskoj te šest godina od mirovnog ugovora u Parizu kojim je razriješeno pitanje teritorija Pule, godine 1953., literarna sekcija pulske gimnazije počinje izdavati glasilo pod nazivom *Istarski borac*. Nakon prva četiri

---

²¹ (Franičević 1948a: 11)

²² (isto)

broja, osnovan je literarni klub istoga naziva. Iza obje ideje, one o listu i o klubu, stajala je profesorica hrvatskoga jezika Ljubica Filipić-Ivezić²³, predavačica u pulskoj gimnaziji.

Kroz sljedećih 25 godina klub djeluje bez prestanka, okupljajući iznova nove generacije mladih; učenika, studenata, radnika. List nije bio te sreće pa se iznova pokreće još tri puta nakon što je prva serija prestala s izlaženjem 1961. godine. Druga serija izlazi od 1962. do 1964., treća serija od 1969. do 1974. godine, a posljednja serija izlazi u periodu od 1976. do 1979. godine.

Svaka je serija funkcionirala kao list za sebe, no uvijek s idejom tradicije na koju se nastavljaju i uvijek pod mentorstvom profesorice Ivezić, s donekle aktivnijom ulogom u prve tri faze nego u posljednjoj). Kako bi bilo lakše pratiti sve serije, donosim sljedeću tablicu s osnovnim podacima o listu, a koja prati osnovnu podjelu građe onako kako je donosi Petener-Lorenzin u svojoj studiji:

IME	GODINA	PODNASLOV	IZDAVAČ	GL. UREDNICI	KOLIČINA
<i>Istarski borac</i>	1953. - 1961.	- <i>glasilo literarne sekcije Gimnazije Branko Semelić</i> - <i>časopis omladine Istre</i> (do sredine '55.)	Literarna sekcija Gimnazije <i>Branko Semelić</i> u Puli; Literarni klub <i>Istarski Borac</i> u Puli	Ljubica Filipić-Ivezić	39 brojeva

²³ Rođena u Sisku 1915. godine, cijeli se život bavila prosvjetnim, kulturnim i znanstvenim radom. Predavala je u Subotici, Hrvatskoj Kostajnici, Osijeku i Gospiću (gdje je bila i ravnateljica), a onda, od 1951. i u Puli, u gimnaziji. Godine 1964., ravnatelj i utemeljitelj pulske Pedagoške akademije Tone Peruško poziva ju na poziciju vanjskog predavača. Na fakultetu radi do umirovljenja 1978. godine; predaje jugosl. književnost i metodiku hrvatskoga jezika; radijsku, televizijsku i filmsku kulturu; organizaciju slobodnoga vremena; scenski izraz i lutkarstvo te dječju književnost. Doktorirala je 1979. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu na temu „Otkrivanje i njegovanje kreativnosti učenika u nastavi materinskog jezika i slobodnim aktivnostima: idiografski pristup - s osvrtnom na istarske poslijeratne osobitosti“, pod mentorstvom Dragutina Rosandić. (Ivezić 2012)

Od 1950-ih godina nadalje često etiketirana kao „hrvatski šovinst“. Za vrijeme hrvatskog proljeća joj zamjerili što je u svoj dom primila studente Budišu i Čička (primila je Budišu samog) pri njihovom posjetu istarskim krajevima. To, uz činjenicu da je bila član Savjeta „Hrvatskog tjednika“, dovelo je do zabrane rada na Pedagoškoj akademiji, medijske hajke, a medijska hajka do privatne tužbe podignute od strane Lj. F.I. protiv kolega s fakulteta. Biletić ju naziva „osobom tegobnih proljećarskih iskustava i vjerojatno najtežih osobnih posljedica što ih je jedan čovjek u Istri snosio nakon 1971.“ te „iskusnom istinoljubivom slobodarkom te hrvatski, domoljubno opredijeljenom lijevom intelektualkom“. (Biletić 1998: 282)

		- časopis narodne omladine Istre			
Glas mladih	1962. - 1964.	- list narodne omladine Istre (1962.) - list Saveza omladine Istre (1963.) - list za kulturna i društvena pitanja omladine Istre (1964.)	Kotarski komitet Narodne omladine u Puli; Kotarski komitet Saveza omladine i literarni klub Istarski borac	Ive Rudan, Ljubica Filipić-Ivezić	11 brojeva
Istarski borac (nova serija)	1969. - 1974.	- časopis narodne omladine Istre - časopis mladih Istre - časopis mladih - časopis za kulturna i društvena pitanja amatera i entuzijasta Istre	Literarni klub Istarski borac; literarni klub Istarski borac i Konferencija SO Pula	Darko-Božidar Krušić, Viktor Mimo Papić, Valnea Dučić, Zdenka Višković-Vukić, Ana-Marija Žiković	15 brojeva
Ibor	1976. - 1979.	- list literarnog kluba Istarski borac - glas mladih Istre - časopis mladih Istre - časopis mladih Istre za književnost, kulturu i društvena pitanja	Literarni klub Istarski borac, Književni klub Istarski borac	Vesna Brnabić, Jadranka Ostić, Edvard Gri, Nevenko Petrić, Boris Biletić	9 broj eva

4.2. Literarni klub *Istarski borac*. Ljubica Filipić-Ivezić.

Pisati o *Istarskom borcu*, a ne dotaknuti se lika i djela Ljubice Filipić-Ivezić, bio bi uistinu veliki propust. Razlog tomu nije samo činjenica da su časopis i Klub njezini projekti, već i stoga što se kroz godine svoga rada, u više navrata, našla na udaru politike, što će osobito biti važno u razjašnjavanju okolnosti pod kojima su i časopis i Klub prestali s djelovanjem. Ta istaknuta hrvatska intelektualka se već krajem 2. svjetskog rata zamjerila ustašama koji su je i uhitili, a

posebno je teško razdoblje preživjela 70-ih godina, kada se sukobljava s dijelom Općinskog komiteta Saveza komunista Hrvatske u Puli koji ju proglašavaju nepoćudnom. I sama ističe da ju je cijelo vrijeme, od 50-ih godina 20. stoljeća pa do kraja života, pratila etiketa „hrvatskog šovinista“.²⁴

Njen najvažniji projekt bio je i ostao - rad s mladima. Nakon škole mladi su se okupljali u praznim razredima gimnazije ili u pulskom Omladinskom domu (o problemima s prostorom za druženje bit će još riječi) te čitali naglas svoje radove, komentirali ih te zajednički odlučivali hoće li tekst biti objavljen u listu ili ne.²⁵ Osnivačica je Klub smatrala preduvjetom za postojanje lista i to zato što je on trebao biti poticajna sredina za mlade autore:

„Za oslobađanje potrebna im je, uz talent i stvaralačku intrinzičnu motivaciju, i tzv. efikasna sredina koja će biti ekstrinzični poticaj i podrška u radu. Ako takve sredine nema (obitelj, razred, radna grupa, prijatelji, poznata ličnost), usahnut će mnogi stvaralački potencijali.“²⁶

U Pravilniku je Klub opisan kao onaj koji „okuplja školsku, radničku i seljačku omladinu, koja se bavi literarnim radom, književnom problematikom i ideološkim uzdizanjem omladine na kulturnom, umjetničkom i političkom polju.“²⁷ Kakvu je budućnost Kluba vidio Gradski komitet Narodne omladine saznajemo iz iskaza referenta inicijativnoga odbora na osnivačkoj skupštini:

„Naša je najveća želja, da taj klub postane jezgra kulturne omladine, koja se bori za progres i nove socijalističke odnose u društvu. Tu će se odgajati onaj poletni borbeni duh omladine, koja je uvjerena u svoju snagu i koja će postati subjekt naše stvarnosti.“²⁸

Ideje i ciljevi bili su jedno, a što se točno i na koji način radilo u Klubu najbolje su dočarali članovi sami; bilo u ondašnjim izvještajima u listu ili, mnogo godina kasnije, u vlastitim člancima, studijama i govorima.

U jednom od najranijih izvješća govore:

---

²⁴ (Ivezić 2012: 154 – 184)

²⁵ (Osmak 2007: 77)

²⁶ (Ivezić 1983: 279)

²⁷ (Crnobori 1958: 90)

²⁸ (Bertoša 1954: 13)

„Na radnim se sastancima raspravljalo o aktuelnim književnim problemima, proučavaju se djela savremenih pisaca i čitaju se i analiziraju originalni radovi naših članova.“²⁹

Učenici srednjih škola i studenti imali su prilike organizirati književne večeri, družiti se s poznatim autorima, raditi na amaterskim kazališnim uprizorenjima, diskutirati o društvenim i umjetničkim pitanjima. Kada nisu čitali svoje radove, bavili su se poznatim autorima:

„U toku novembra i decembra predviđeno je, da se upoznamo s djelima: Tina Ujevića, Dobriše Cesarića, Vjekoslava Majera, Gorana Kovačića i Franca Kafke. Pozivamo sve drugove, koji se interesiraju za ove književnike, da dođu na naše sastanke.“³⁰

Klub se trudio biti otvoren za sve zainteresirane, što je vidljivo iz redovitih poziva suradnicima u gotovo svakom broju lista:

„Pozivamo naše članove i radnike da u što većem broju dolaze na radne sastanke, na kojima ćemo pretresati aktuelna knjiž. pitanja i analizirati samostalne radove naših književnih početnika.“³¹

Miroslav Sinčić³² imao je priliku u Klubu sudjelovati od njegovih samih početaka:

„Kada sam 1953. godine došao u Pulu (u treći razred Učiteljske škole), imao sam punu teku pjesama, ali ih nisam imao prilike ni javno pročitati, ni čuti mišljenje o njima, a kamoli objaviti. A onda se odjednom sve promijenilo. Upisao sam se u Literarni klub Gimnazije *Branko Semelić* i već na prvom sastanku profesorica me pozvala da čitam pjesme, nakon čega sam čuo i njenu ocjenu: Prekrasno! Pamtim tu pohvalu, jer je u meni izazvala silnu radost pisanja koja traje do danas. A ubrzo nakon toga ugledao sam svoje pjesme u časopisu *Istarski borac*.“³³

---

²⁹ (A 1954: 27)

³⁰ (Uredništvo 1954: 23)

³¹ (isto)

³² Pjesnik, prozaik, novinar, publicist, urednik i nakladnik.

(U fusnotama ću uz pojedina imena navesti i njihova kasnija zanimanja kako bi bilo lakše pratiti njihov utjecaj i značaj za lokalno i/ili šire intelektualno polje, o čemu više u zaključku. Informacije navodim prema podacima dostupnim u *Hrvatskom biografskom leksikonu* ili na ostalim internetskim poveznicama pri pretraživanju njihovih imena.)

³³ (Ivezić 2012: 201)

Mnogo godina kasnije, u intervjuu za Ibor 1977. godine, Boško Obradović³⁴ progovara o atmosferi s druženja:

„Taj *brlog* stvaralaštva, pružio mi je utočište. Tu smo se iskreno rugali jedan-drugom i divili sami sebi, a potom divili jedan-drugom i rugali sami sebi. Bilo je to nezamislivo vrijeme poezije, pjesnika i obožavatelja. Nezamislivo - pjesma je bila popularnija od šlagera, a literarne večeri posjećene kao danas dobar diskač.“³⁵

Poznati istarski pjesnik i član Kluba, Daniel Načinović³⁶, prisjeća se sljedećeg:

„Kada se danas sjetim tih godina, djeluje mi gotovo bizarno da je svatko tko je želio staviti na kušnju svoje književne i slične interese, od đaka, studenata, radnika...nadasve mladih, mogao unutar pulskog Kluba, ponajprije njezinom zaslugom, pronaći raspon sadržaja ponuđenih takvoj znatiželji. Koncept i razrada ideje, jezično i stilsko oblikovanje teme, stiha ili proze; zatim, lektura...priprema za tisak, korekture na *špaltama*, zajednički posjet tiskari, objavljivanje u glasilu *Istarski borac*, javni književni nastup, osvrt, prva kritika, razna gostovanja... Kroz sve to, na općem planu – i svojevrsna škola života i humanizma!“³⁷

Kada su članovi napuštali Klub, nije bilo neuobičajeno da im se priredi i oproštajno druženje o čemu se izvještavalo u listu. Marijan Kalčić, jedan od urednika lista, na odlasku je rekao:

„(...) vi ste svi svjedoci, da mi nismo bili isključivo literati i izdavači jednog lista, koji je ujedno naš najveći ponos, već klub, u kojemu je registar tema za diskusiju bio vrlo širok. Koliko smo puta govorili o svakom od nas i kao literarnom početniku i kao čovjeku, da bismo mu u svakom slučaju pomogli, da pronađe sam sebe i svoje mjesto u društvu. *Sloboda se sastoji u tome, da spoznaš sam sebe*, rekao je jedan filozof.“³⁸

Tijekom godina, Klub je ostvario nekoliko važnih projekata, a značajan je doprinos bila njegova izdavačka djelatnost kojoj su pridavali važnu ulogu. Djela, a uglavnom se radilo o poetskim prvijencima članova, koja možemo zahvaliti radu Kluba su: *Losture* (1957.) Albina Crnobarja, *Put k mramoru* (1968.) Miroslava Sinčića, *Lirika* (1972.) i *Virusi nesna* (1974.)

---

³⁴ Pjesnik, tekstopisac benda Atomsko sklonište.

³⁵ (Obradović 1977: 4)

³⁶ Književnik, novinar, prevoditelj, glazbenik.

³⁷ (Ivezić 2012: 200)

³⁸ (Uredništvo 1956: I)

Zlate Klapčić, *Svitlost na putu* (1974.) i *Tići* (1979.) Dinka Š. Kalca, *Ivančice šapuću pticama* (1977.) Jadranke Ostić, *Povratak* (1978.) Antuna Milovana, *Zemja u srcu* (1978.) Dinka Kalca, *Čempresi* (1978.) Mariakristine Mirković te *Mali salmi z visokega* (1979., u suizdavaštvu) Branka Orbanića.³⁹

Nadalje, u prilog širine djelovanja Kluba govore i likovna sekcija u zadnjoj fazi lista te puno mlađa *Eksperimentalna omladinska scena*, poznatija pod kraticom EOS, kazališni projekt koji je okupljao mlade iz cijele Pule, ali i šire. Upravo je sastav te grupe imao priliku saznati kakvu je kulturu vlast njihova vremena priželjkivala i zahtijevala, nešto na što će, više od deset godina kasnije, biti podsjećeni njihovi *nasljednici* u Klubu *Istarski borac*.

4.3. Istarski borac: od 1953. do 1961.

Istarski borac javlja se u razdoblju u kojem Jugoslavija prolazi kroz gospodarske i društvene reforme: prvi petogodišnji plan je već odrađen, suradnja sa sovjetskim blokom je prekinuta te se nastavlja s provođenjem novog gospodarskog modela radničkog samoupravljanja. Promjene se mogu paralelno pratiti i na tržišnom planu: veze s istočnoeuropskim ili zapadnim tržištem prekidaju se i obnavljaju ovisno o trenutnim političkim odnosima. Godine 1958. u Ljubljani je, na Sedmom kongresu Saveza komunista Jugoslavije, usvojen Program SKJ koji je naglasak stavio na ubrzanje gospodarskog razvitka i povećanje potrošnje stanovništva. I jedno i drugo je trebalo biti posljedica djelotvornosti i produktivnosti radnika. Ti su gospodarski zadaci punili stupce dnevnih novina tijekom 50-ih i 60-ih te time potpomogli stvaranju i rastu kolektivnog entuzijazma.⁴⁰

Godine 1953. u Hrvatskoj živi 3,9 milijuna stanovnika, od kojih 62,5 posto čini poljoprivredno stanovništvo „a među stanovništvom starijim od deset godina 16,3 posto nepismenih i čak 87,3 posto ljudi starijih od deset godina koji su bili bez školske spremne ili samo s četiri završena razreda osnovne škole.“⁴¹ Tih godina, pismeni na raspolaganju za čitanje imaju oko 150 listova i časopisa, a pokreće se niz novih.

Što se same istarske regije tiče, situacija u ratnim i poslijeratnim godinama nije bila nimalo jednostavna. Paralelno s teškim godinama obnove i razvoja, nacionalizacije i kolektivizacije na

---

³⁹ (Dragun 1992: 93)

⁴⁰ (Duda 2005: 43-50)

⁴¹ (isto: 50)

njenom se području događaju velike demografske promjene⁴². Istru su napustili Talijani, ali i oni koji su se protivili komunističkom režimu. Optiranje je bilo dozvoljeno Londonskim memorandumom iz 1954. godine, a nakon toga je uslijedio i val ilegalnog iseljavanja.⁴³

4.3.1. O imenu i programu časopisa

U razdoblju u kojem *Istarski borac* kreće s izlaženjem, književnim je i kulturnim časopisima pripisana „ključna uloga u ostvarivanju ciljeva nove kulturne politike“.⁴⁴ Da je tome zaista i pristupljeno u tom duhu najbolje može posvjedočiti prilog iz druge godine izlaženja, kada list *sam* progovara o svome nastanku:

„Rodio sam se u najburnije doba poslijeratne Istre. Doba galama, demonstracija i panike, kada su se posvuda orile parole *Život damo, Trst ne damo!* ili *Dolje sramna odluka od 8 oktobra*. Sve je to ponukalo revolucionarne omladince, da me dovedu na ovaj svijet i okrste Borcem, jer i ja sam sada postao oružje u borbi za obranu domovine, koja je nakon deset godina bila opet u opasnosti.“⁴⁵

Na istome mjestu dan je odgovor na pitanje kako je odabrano ime lista:

„Htjeli su da budem *Zora*, *Praskozorje*, *Osvit* i što vam ja sve ne znam, ali konačno glasanje je odlučilo da budem *Borac*.“⁴⁶

Nekoliko godina kasnije, opet se osvrću na odabir naziva i objašnjavaju njegov topografski aspekt:

„Osnivači *Istarskog borca* imali su dosta intuicije i borbenog duha, kad su između *Osvita*, *Zore*, *Praskozorja* i drugih predloženih imena izabrali baš najborbenije ime *Istarski borac*. Pridjev *istarski* ne određuje samo geografski naš radius djelovanja, on pokazuje da smo povelu borbu za hrvatsku, narodnu riječ u Istri, koju su Talijani u četvrt stoljeća političkog propagandističkog djelovanja nastojali iskorjeniti. Politička vlast bila

---

⁴² Vidi na: <https://www.istrapedia.hr/hrv/1624/povijest-povijest-istre-od-1918-2000-g/istra-a-z>.

⁴³ (Dukovski 2007: 56-59)

⁴⁴ (Kolanović 2011: 57)

⁴⁵ (Jurina 1954: 23)

⁴⁶ (isto)

im je štit i u krajnjoj liniji jak argument. U Istri je nakon 1943. ostalo dubokih tragova politike odnarođivanja.“⁴⁷

Iako u jednom od svojih članaka prof. Ivezić ideju o naslovu pripisuje konkretnoj osobi, učenici 6. razreda osnovne škole Mariji Kirac⁴⁸, primjetno je da se radi o naslovu koje pristaje vremenu, odnosno, prevladavajućem viđenju uloge odgovornog građanina (u ovom slučaju, omladinca) tipičnom za ideologiju samoupravnog socijalizma.

Financiranje lista je snosio Gradski komitet Narodne omladine i prilikom sklapanja ugovora s Klubom dogovoreno je da će trećinu lista ispunjavati članovi Komiteta Narodne omladine. Često su taj prostor, u nedostatku raznih planiranih izvještaja i dopisa o radu omladinske organizacije, morali popunjavati sami članovi Literarnog kluba.⁴⁹ Na osnivačkoj skupštini *drug* Rojnić, referent za prosvjetu pri Gradskom narodnom odboru, održao je govor u kojem iskazuje želju da list, koji je već zapažen, bude dostupan u svim čitaonicama i knjižnicama Istre te je nadodao: „Želimo, da on bude i veći i ljepši, zato ćemo vam pružiti materijalnu pomoć, a sve ostalo ovisi o vašoj inicijativi.“⁵⁰

U svojim prvih osam godina izlaženja, list je postigao da se s tiraže od 500 primjeraka prvih godišta popne na brojku od 1500 primjeraka u drugoj seriji izlaženja. Također, od lista koji su stvarali isključivo učenici pulske gimnazije, postao je list čijem su stvaranju doprinijeli mladi iz svih krajeva regije.

Od prvog broja odlučuju kako će objavljivati originalne radove talentiranih učenika; feljtone, koserije, kritičke osvrte na filmove, predstave te da će prikupljati pjesme i priče iz istarskog folklora.

„Pisci originalnih radova će svoju tematiku nalaziti u prvom redu u svom vlastitom životu, zatim u istarskoj i uopće jugoslavenskoj socijalističkoj stvarnosti. Ovakvim radom razvijat ćemo ne samo pismenost, nego i ljubav prema materinskom jeziku, prema svojoj socijalističkoj zemlji i svome narodu...“⁵¹

---

⁴⁷ (Crnobori 1957: 135)

⁴⁸ (Filipić-Ivezić 1968: 281)

⁴⁹ (isto: 298)

⁵⁰ (Bertoša 1954: 12)

⁵¹ (Uredništvo 1953: 1)

Već u trećem broju priznaju svoju nesigurnost o smjeru u kojem će se časopis razvijati:

„Kad smo ga pokrenuli, nismo još mogli sagledati, kakav karakter će list primiti i kakovu će ulogu igrati u našoj sredini. Dali smo mu život, a on se sada razvija, u pravcu, koji je uslovljen sredinom, prilikama, shvaćanjima i pojavama. Mi ga u njegovu odstojanju, da se bori protiv starih shvaćanja, protiv negativnih pojava u našem društvenom životu ne želimo, a više i ne možemo zaustavljati.“⁵²

Prva dva broja izazvala su svojim komentarima o događajima u učeničkom domu te o odnosu profesora i učenika, a o čemu svjedoče naslovi *Bum u razredu*, *Otvorimo vrata đakčoga doma*, *Vrisak trube*, *O nekim problemima iz škole*, negativne komentare i optužbe za neistinitost tvrdnji, na što se osvrću Jurdana i autori.⁵³ Možda je upravo to pomoglo uredništvu da dalje s objavama časopisa nastavi s jasnijom vizijom kako *Istarski borac*

„postaje nosilac borbe protiv onoga, što ne valja, što je dotrajalo i štetno, što koči razvitak socijalističkih odnosa u školi i našem društvu uopće. On želi da se bori otvoreno, iskreno i pošteno.“⁵⁴

Unatoč obećanoj materijalnoj pomoći od strane vlasti, list stalno spominje financijske poteškoće te uredništvo često poziva svoje čitateljstvo na redovitost pri plaćanju lista kako bi izbjegli uzimanje „prisilnih odmora“:

„Molimo naše pretplatnike, da propagiraju i šire ovaj svoj list i da ga uredno obračunavaju, kako bismo i mi mogli ispuniti na vrijeme svoje obaveze prema tiskari.“⁵⁵

Jedan od načina kojim su se suprotstavljali poteškoćama koja su nastajala s pokrivanjem troškova tiska su reklame. Brodogradilište Uljanik, Istarske knjižare, Elektro-Istra, Mesopromet –Pula, samo su neka od poduzeća koja su se oglašavala na stranicama lista. O tome izvještavaju:

„Trpio sam i financijsku krizu, ali ta se uskoro popravila, čak tako dobro, da su morali naći posebnu silu, koja će vršiti korespondenciju i službu blagajnika. No taj novi blagajnik je bio naročito velikodušan, pa je novce posuđivao kome bilo (jasno, koji nije imao ništa zajedničko sa mnom) i tako, kada je trebalo platiti štampariju, našla se kasa

---

⁵² (Filipić-Ivezić 1954: 1)

⁵³ (Jurdana i dr. 2012: 141)

⁵⁴ (Filipić-Ivezić 1954: 1)

⁵⁵ (Uredništvo 1955: 25)

prazna, a svi drugi, samo ne blagajnik, morali su juriti i tražiti poduzeća, da plate reklame.“⁵⁶

Reklame nisu bile dovoljne da se riješe financijski problemi. Igrom ironije, neki su se oglašivači ljutili zbog nestalnosti izlaženja lista, iste one nestalnosti koja je prouzrokovana financijskim problemima i zbog koje su oni prizvani u pomoć. Uredništvo se tada za pomoć obraćalo Kotarskom narodnom odboru i krug se nastavljao. Uopće, financijske su poteškoće jedna od stalnih mjesta časopisa i Kluba.

4.3.2. Teme i autori originalne serije

Prvu seriju *Istarskog borca* stvaraju, u tom trenutku još uvijek nepoznati: Krsto Skazlić, Miroslav Bertoša⁵⁷, Albino Crnobori⁵⁸, Milan Osmak⁵⁹, Vesna Girardi,⁶⁰ Ive Rudan,⁶¹ Zoran Ivezić,⁶² Ivan Pilat⁶³, Petar Krelja⁶⁴, Miroslav Sinčić, Ive Siljan⁶⁵, Darko Krušić⁶⁶, Boško Obradović i dr. Pišu kritike predstava, filmova, književnih djela; rade na sakupljanju zapisa narodnih pjesama, obavještavaju o novostima iz svijeta radioamaterizma, bave se problemima đaka u razredu i domu, u odnosima s profesorima, iskustvima s učeničke prakse, donose izvješća s izviđačkih izleta, sportske vijesti, reportaže sa sportskih natjecanja i školskih izleta, dogodovštine s izlazaka i plesova, posjeta tvornicama, sa prvih radnih iskustava, itd.

Od ozbiljnijih socijalnih problema kojih se mladi dotiču javlja se motiv alkoholizma i s njim povezan, motiv nasilja u obitelji, koji se obrađuju u feljtonima, ali i svim nefiktivnim žanrovima kao pojava koja razara pojedince i njihove obitelji.

---

⁵⁶ (Jurina 1954: 23)

⁵⁷ Povjesničar, diplomat, angažirani intelektualac.

⁵⁸ Političar, pravnik, novinar i esejist.

⁵⁹ Pisac, novinar, urednik.

⁶⁰ Kasnije Girardi-Jurkić; hrvatska arheologinja, znanstvenica; dugogodišnja ravnateljica Arheološkog muzeja Istre, ministrica prosvjete, kulture i športa.

⁶¹ Hrvatski književnik, povjesničar, etnolog, novinar, folklorist, književni povjesničar i publicist.

⁶² Psiholog i znanstvenik.

⁶³ Povjesničar, diplomat, angažirani intelektualac.

⁶⁴ Dokumentarist, filmski kritičar, filmski urednik.

⁶⁵ Hrvatski književnik i lokalni društveno-politički dužnosnik.

⁶⁶ Novinar Radio Pule.

Često se i profesorica Ivezić javljala vlastitim tekstovima u listu⁶⁷: pisala je o društvenim i političkim prilikama u zemlji, o pedagoškim zahtjevima rada u školi, čak i o konkretnim situacijama u razredu što danas ne bismo smatrali najkorektnijim pedagoškim pristupom. Kroz neke od tekstova kao da i sama sa sobom raščističava probleme koji ju muče (treba li biti strog prema učenicima, kako zadobiti pažnju učenika) ili muče njezine kolege i njene mlade štićenike (kako donijeti odluku o upisu u srednju školu).

Uvodni su tekstovi časopisa gotovo uvijek iz političke i društvene sfere: o Titu i njegovim rođendanima, posjetima, govorima; o društvenom upravljanju, o smotrama omladine, pozdravi i zahvale omladincima na radnim akcijama, o rezultatima učenika u školama, razne čestitke povodom Dana Armije, Titovog rođendana, Prvog maja, ali i o životu rudara, iseljenika u potrazi za boljim životom. Radi se o vrlo čestim i tipičnim temama i žanrovima za ovakav omladinski medij. Stil pisanja također dokazuje tipiziranost – većina priloga obiluje frazama koje dočaravaju kolektivnu, optimističnu perspektivu. Naslovnice (u pravom se smislu naslovne strane javljaju tek od 1954. godine), kada su obogaćene fotografijama ili slikama, prate taj ton, pa se na njima najčešće prikazuje Titov lik, partizani (grupe vojnika ili konkretne osobe), tvornički strojevi, izviđači u prirodi, pulsko brodogradilište, istarski krajolik, motiv ognjišta...

Književne ostvaraje čine uglavnom ljubavne i pejzažne pjesme te sastavci izrazito naivnih tema: od nemoralnosti laganja, plesa na koji se može otići tek kad zadaća bude gotova, zaboravljenih zadaća do prvih ljubavnih iskustava i razočaranja.

Nije bila rijetkost da list objavi najuspjelije radove iz hrvatskog jezika „na ispitu zrelosti“ ili radove s raznih natječaja kao što su, primjerice, ona povodom Dana mladosti, Dana Republike ili Tjedna saobraćaja. Mnogo je radova objavljeno na raznim istarskim govorima čakavskog narječja.

Fiktivne i nefiktivne motive u tekstovima nije lako odvojiti, često se u različitim žanrovima obrađuju isti događaji. U isto vrijeme čitamo esej o nacionalnom osvješćivanju u Istri i ulozi koju je Matko Laginja odigrao u tome, ali i pjesme i sastavke koji tematiziraju talijanizaciju. Život malih izviđača tematizira se u *ozbiljnim* tekstovima koji donose informacije o pravima i obvezama izviđača, ali i u sastavcima, pjesmama i veoma subjektivnim reportažama sudionika.

---

⁶⁷ Objavila je i nekoliko lirskih pjesama pod pseudonimom.

Istarski borac obiluje literarnim radovima koje bi se najbolje moglo svesti pod zajednički naslov *ratne književnosti*, a onda posebno i *književnost NOB-a*, zapravo književnosti socijalističkog realizma. Piše se o redarstvenom satu za vrijeme talijanske okupacije, o napadima Talijana, Nijemaca, ustaša, zatim o narodnim herojima iz rata, o ratnim stradanjima i pustošenjima sela po Istri, o mučenju, silovanjima i smrti bliskih članova obitelji.

Ponekad tema priloga nije ratna, ali poneki motiv iz te oblasti uspije prodrijeti u njega. U kratkom sastavku o batinama koje je jedna učenica *zaslužila* zbog neposlušnosti, mlada žrtva zaključuje:

„Sjećam se, tako su me ustaše isto jednom tukli, jer nisam htjela reći, gdje je tata. Ipak moram priznati, da je (profesorica, op.a.) bila malo nježnija.“⁶⁸

Izdvajam i primjer domoljubne pjesme koju potpisuje djevojka iz 5. razreda gimnazije, a koja je zoran primjer književnog djela *na liniji*, ostvarenog prema napucima socrealizma:

„Republici

Patila si mnogo, dok gazio te tuđin -
Bila si okružena sa svih strana.
Al' ti si ipak ostala čvrsta u sebi -
O, zemljo naša!

I došao je trenutak, koji si čekala,
vjerujući u sinove i kćeri, koje si dala,
jer oni su te branili - branili do zadnjeg
daha -
svom svojom dušom i srcem, - samo da
postaneš vječito njihova -
O, Republiko naša!

A danas? Sunce sije slobodno nad tobom,
i ti nam vraćaš sve što smo za tebe dali -
I danas te ljudi poštuju i vole,

---

⁶⁸ (Orešćanin 1955: 18)

a ti si slobodna -
O, Republiko naša!
I svud se po tebi ori pjesma,
pjesma slobode i radosti -
i tvornice pjevaju pjesmu o tebi
i brze rijeke što buče - i nad njima
velike hidrocentrale -

Sve one pjevaju pjesmu o tebi -
O, Republiko naša!⁶⁹

Pjesma iz 1959. godine naslovljena *Zar se ne sjećaš prijatelju* autorice Ondine ilustrira visoku razinu ideologiziranosti književnog diskurza - spaja mladenačku, zanesenu zaljubljenost lirskog subjekta i pohvalni odnos prema radnim akcijama:

„Sjećaš se, prijatelju, trasa je bila duga.
A mi smo čvrsto koračali po njoj,
po našim snovima.
Sjećaš se, trasa je bila raspjevana.
I mi smo pjevali.
Voljela sam tvoje plave oči, prijatelju,
i tvoje usne, prijatelju, i oči svih
vas - prijatelja, jer i one su pjevale.
Sjećaš se naših koraka po raskvašenoj zemlji?
Zar se ne sjećaš?
Htjeli smo prekoračiti naše snove,
htjeli smo pokloniti zemlji sve naše osmijehe.
I bili smo sretni.
Volio si raspjevani smijeh barake,
volio si raspjevani osmijeh sunca

---

⁶⁹ (Žudić 1956: 7)

na rubu naselja, a ja sam voljela
smiješak na tvom licu.
Sjećaš se?
Rukama si čvrsto stezao lopatu,
(Imao si velike žuljeve, zar ne?)
Ja sam ti donosila vodu,
a ti si se smiješio.
I ja se sjećam.
Kad smo se kasnije sreli,
u rukama,
na žuljevima titrale su sjemenke suncokreta.
Uzela sam jednu i kad sam je zagrizla,
osjetila sam ukus znoja.
Tada sam se nasmijala.
...A suncokreti su nježno spuštali glave.
Radost je treperila zrakom...
I opet se sjećam (oprosti što kao grobar
prekopavam po uspomenama):
Netko je pred barakom plakao.
Nečije suze su vlažile rub barake.
Netko se opraštao s uspomenama.
Netko je znao, da je jedan mjesec snova,
jedan mjesec najljepših snova
postao sjećanje.⁷⁰

4.3.3. Uredništvo progovara: rubrika *Poruke uredništva*

Vrijedi se posebno osvrnuti i na rubriku *Poruke uredništva/Odgovori uredništva*, u kojoj uredništvo komunicira s mladim autorima, odnosno, s onima koji to pokušavaju postati. Uredništvo u toj rubrici donosi sud o pristiglim radovima i objašnjava razloge neobjavlivanja. Osim tehničkih razloga (broj je već bio pripremljen za tisak kad su radovi pristigli, autori nisu naznačili svoje pravo ime uz pseudonim, tekstovi nisu bili otkucani na stroju kako je traženo i

---

⁷⁰ (Ondina 1959: 64)

sl.), uredništvo se ne libi donijeti ponekad i vrlo grube ocjene kvalitete radova. Nije teško pretpostaviti kako se radilo o sugestijama koje su bile od velike važnosti za mlade stvaraoce i njihovo daljnje bavljenje književnošću, nama su pak bitne i korisne zbog mogućnosti da se iz njih iščita immanentna književna poetika za koju su uredništvo zalagalo, odnosno viđenje uloge književne riječi s gledišta uredničkog sastava. Evo nekoliko primjera:

„Č. J. Poreč. Primili smo vaše pjesmice, ali ih nažalost ne možemo štampati, jer nisu uspjele. Nemate poetski izraz, srok je nategnut, a jezik vam je slab.“⁷¹

„J. S. Rovinj - Tvoja crtica *Stranci i po* je naivna i neuvjerljiva. Nije moguće, da su naši seljaci tako zaostali, da bi ih djeca mogla na onaj način prevariti. I djeca nisu od početka crtice do kraja ista. Na početku se čini, da se radi o mališanima od pet-šest godina, a na kraju su to odrasli mladići i djevojke. Piši nam opet, ali uzimaj građu iz stvarnog života, nemoj još izmišljati.“⁷²

„Tvoj novi rad *Čovjek* mnogo nas je iznenadio, ali ne zbog literarnih kvaliteta - jer tih ne posjeduje. To je morbidna kontemplacija o smrti, tom fiziološkom zakonu, koji ne bi trebao toliko zaokupljati mladog čovjeka.“⁷³

„A. M. Raduje nas da želiš ostati saradnica Borca. Kao što vidiš štampali smo ti *Tihe slutnje*, ali *Duševna bolest* je i suviše teška i mračna za naš list, iako je i formalno uspjela. Ako dođeš u Pulu, javi se glavnom uredniku.“⁷⁴

Iz navedenih primjera, ali i mnogih drugih koje nalazimo u listu, uočljivo je da veliki naglasak stavljaju na izraz i pravilnu uporaba jezika te da ne prihvaćaju radove koje obiluju „verbalizmom“, „ponavljanjima i fraziranjima“.

Osim estetskih zamjerki, uredništvu donosi i ideološki motivirane primjedbe - ne sviđaju im se premračne i preteške teme neprimjerene mladom čovjeku, a ni „neuvjerljivi“, nerealistični

---

⁷¹ (Uredništvo 1954b: 30)

⁷² (Uredništvo 1955b: 25)

⁷³ (Uredništvo 1956: I)

⁷⁴ (Uredništvo 1957: I)

radovi. „Neka iza svake riječi i stiha stoji doživljaj“⁷⁵ poručuju mladiću iz Zemuna, a djevojci iz Pule: „Pokušaj pisati nešto iz područja ličnog doživljavanja, to će ti sigurno bolje uspjeti.“⁷⁶ Redovito ipak pozivaju potencijalne suradnike da se jave na sastanke grupe gdje će moći o svemu raspraviti uživo.

Nadalje, zahvaljujući pismu jednog nezadovoljnog čitatelja i bivšeg suradnika koji se žalio na preveliku zastupljenost izviđačkih i radioamaterskih tema u odnosu na literarne radove, ali i na samo kvalitetu literarnih radova, saznajemo, još konkretnije, što uredništvo misli o tome koja je njihova zadaća i kakav odnos imaju prema *književnome* koje nastaje u njihovim redovima:

„Kao cilj nismo postavili: odnjegovati nekolicinu (možda neuspjelih) literata, nego razvijati pismenost i ljubav prema materinskoj, hrvatskoj riječi kod istarske omladine.“

te nastavljaju:

„naš list ostaje ono što je bio, list u kojem naši pioniri i omladinci uče pisati, list, koji pomaže rješavati omladinske i školske probleme, a tu i tamo pomogne i da razbije poneki kompleks manje vrijednosti, kao što je tebi pomogla tvoja barčica. I to je korisno. Za ekskluzivno literarni list nemamo sredstava. To bi uistinu bio nepotreban luksus (sic!).“⁷⁷

Zašto im je bilo bitno da nisu isključivo književni časopis? Albino Crnobori, tada učenik 7. razreda, iznosi mišljenje kako bi takvo usmjerenje časopisa bilo svojevrsno „izoliranje od stvarnosti“ te da se neke negativne pojave ne bi bile iskorijenile da se nije pisalo o njima.⁷⁸

Iako je uredništvo ove komentare donosilo u drugoj polovici 50-ih godina, dakle, nakon službenog raskida sa socrealizmom, iz njih se može iščitati još uvijek snažan i postojan utjecaj socrealističke paradigme.

---

⁷⁵ (isto)

⁷⁶ (isto)

⁷⁷ (isto)

⁷⁸ (Crnobori 1957: 135)

4.3.4. Jezik kao identitet

Ako se složimo da je jezik jedan od najbitnijih elemenata određivanja kulturnog i etničkog identiteta, čimbenik komunikacije i identifikacije, sredstvo i simbol zajedništva⁷⁹, onda nam njegovo tematiziranje u ovome časopisu, ne bitno radi li se o direktnom ili indirektnom bavljenju njime, može poslužiti kao izvrsno mjesto susreta ideologije i kulture i njihovog suodnosa.

Nacionalno i jezično pitanje bili su goruće teme u Istri tijekom i nakon rata. Ne čudi stoga što su se toga dotaknuli i mladi Istarskog borca u prvome broju, na prvoj stranici, u svom programatskom tekstu naziva *Zašto izlazimo*. U njemu naglašavaju želju da pomognu Istranima-Hrvatima koji se lakše izražavaju talijanskim nego hrvatskim jezikom: „Tim našim drugarima želimo pomoći, boreći se protiv svih ostataka tuđinske vladavine u našoj zemlji“.⁸⁰ Osvrću se na nedavnu političku prošlost (talijanski fašizam) i njezine posljedice te kažu: „Suze naših najbližih zalijevala su naše rano djetinjstvo.“⁸¹ Doista, stanovništvo Istre i Pule, osim s nepismenošću i neobrazovanošću, imalo je poteškoća s uporabom hrvatskoga jezika. Mnoge obitelji, osobito one na selu, koristile su se nametnutim talijanskim jezikom, a kod kuće isključivo istarskim dijalektom. Jedan od načina kojim se pristupalo tom problemu jest organiziranje tečajeva hrvatskog jezika za domaće stanovništvo.⁸²

U pomalo patetičnom sastavku o oslobođenju Pule učenik A. Ribarić donosi zaključak:

„Talijani su mnogo radili na tome, da odnarođe naše Istrane, prisiljavali su ih na sve načine da promijene ime, kao da su oni Talijani, ali tisuće Istrana ostali su ono, što su bili i što jesu - Hrvati.“⁸³

U sastavku pod nazivom *Moja škola* iz 1957. godine, povodom 10-godišnjice pulske gimnazije, mlada autorica opisuje što je značilo imati školu na hrvatskom jeziku:

„Onda je došla škola. Postala sam učenica hrvatske škole. To izgleda sasvim normalno, ali to nije bilo tako lako. Za sve nas u obitelji, to je bila jasna stvar, o kojoj se nije imalo što

---

⁷⁹ GRBIĆ, Jadranka (1998) Jezik i govor kao komponente pripadnosti zajednici (ogled o jeziku i identitetu) prema (Luić-Vudrag 2014: 11)

⁸⁰ (Uredništvo 1953: 1)

⁸¹ (isto)

⁸² (Dukovski 2004: 213)

⁸³ (Ribarić 1955: 12)

raspravljati, ali drugi nisu tako mislili. (...) I tako je počelo. Onda je to bila samo osnovna škola. No bilo je, a i danas ima onih, kojima je hrvatski jezik *težak* (a talijanski ne znaju), premda su rođeni ovdje, i djedovi i pradjedovi su im Istrani. Ne sjećam se, kako sam ja govorila hrvatski u početku, ali kasnije su mi mnogo smetali krivi akcenti, te mi je jedino čitanje i druženje sa drugovima, koji su govorili samo hrvatski, pomoglo, da svoj materinji jezik bolje naučim. Moj tata govori hrvatski za 3, ali gramatika mu je za 2; mama je bolja, dok sam ja još bolja, a moja će djeca biti - čista linija - dostojni Jugoslaveni, koji će svoj jezik znati cijeniti i čuvati.“⁸⁴

Očevidno je da nikakve aporije između identiteta Istrana, Hrvata i Jugoslavena ne postoje, barem ne zasad i barem ne iz perspektive ovih mladih ljudi. Stoga članovi *Istarskog borca* svjesno kreću u „borbu“ za „rehabilitacija hrvatske riječi“⁸⁵. Na to ih potiče i poznati istarski književnik, Viktor Car Emin, kojem su se obratili za vodstvo:

„Razmatrajte, ispitujte pomno posljedice dvadeset i petgodišnjeg uništavanja mnogih lijepih vrednota, odvajajte korov, čupajte ga i nastojte, da na njegovu mjestu nikne opet ono naše zdravo narodno, bez kojega bismo lutali svijetom kao iskorjenici, *deracines*, na milost i nemilost svakome vjetru. I bez imena. I bez spomena ...“⁸⁶

Na tragu te želje za afirmacijom društvenog i kulturnog života na hrvatskom jeziku⁸⁷ jest i angažman mladih oko skupljanja i bilježenja usmene književnosti, odnosno podizanja svijesti o dugoj povijesti hrvatskoga jezika. Tako donose zapise pjesama (*Frane i Ljiljana*, *Zlato materino*, *Sinoć se je Ive oženio*, svadbene pjesme, itd.) i legendi (primjerice, *Gusarski napad iz Premanture*) te opise tradicionalnih istarskih svadbenih običaja.

Sakupljanje usmene baštine karakteristično je za prvu seriju *Istarskog borca*, no ono što će činiti svaka od serija jest objavljivati i poticati stvaralaštvo na istarskom dijalektu, na svim njegovim govorima - od žminjskog, labinskog, buzetskog do roverskog.

Ivona Orlić upućuje na zaključak iz *Čakavskih antologija* kako se istarska dijalektalna poezija u svojim začecima nije javila kao želja da se stvori posebna književnost već „kao potreba

---

⁸⁴ (Cetina 1957: 134)

⁸⁵ (Crnobori 1957: 136)

⁸⁶ (Car Emin 1954: 4)

⁸⁷ (Petrinić 2007: 297)

kulturne i duhovne opstojnosti u predjelima Istre, u kojoj su denacionalizatorski procesi prijetili presijecanjem etničkih korijena hrvatskog življa“.⁸⁸

Godine 1969. u Žminju će biti osnovan Sabor čakavskog pjesništva s idejnim ciljem da se institucionalno podupire čakavska poezija, a godinu nakon toga i Čakavski sabor sa svojim katedrama. Na oba projekta sudjelovat će i mladi okupljeni oko Pedagoške akademije i *Istarskog borca*.

Biletić je mišljenja kako bi „hrvatska stvar“ u Istri bez Ljubice Filipić-Ivezić i inicijatora i glavnog pokretača osnivanja Čakavskog sabora Zvane Črnje, stajala na puno „krhkijim i slabijim temeljima“.⁸⁹

4.3.5. Otkloni od dominantne ideologije

Prema riječima Ljubice Filipić-Ivezić, časopis je svojim konceptom uvijek priskrbljivao pritajene neprijatelje. Jednima je smetalo što se tekstovi pojedinih autora nisu ijekavizirali, nego su prenošeni u izvornoj ekavici; drugima je smetao regionalni smjer ocrtan u samom imenu, trećima pisanje o fašističkim zločinima na području Istre, četvrtima što nema poezije na talijanskome jeziku.⁹⁰

Najčešći su prigovori na omladinskim konferencijama bili oni o pesimizmu i mračnom naboju poetskih ostvaraja lista, kako „nema poletnog optimizma izgradnje zemlje i vedre mladosti“. Mentorica Ivezić opravdavala je mlade stvaratelje, a posljedično, i sebe, time kako je riječ o pesimizmu prirodnom za mladog čovjeka, a ne o pesimizmu kao viđenju svijeta. Nadalje je pojačala tu tezu činjenicom da se, kada je bila riječ o Titu, pisalo „uvjereno optimistično“.⁹¹

Zbog takvih i sličnih prigovora, Ivezić, kako sama priznaje, često podliježe (auto)cenzuri. Iako svjesna da će tekstovi estetski patiti, u više je navrata sugerirala mladim autorima da izmjene svoje tekstove. Navodi primjer proznog teksta sa završetkom u kojem junak počinjava samoubojstvo: „Mihi se magli...i tupi pad noža zapara tišinu“. Na njen je nagovor kraj preoblikovan u: „Mihi se magli... Ne, on ne smije klonuti, on će dokazati, da, svima će dokazati

---

⁸⁸ Rabac-Čondrić prema (Orlić 2006: 137).

⁸⁹ (Ivezić 2012: 193)

⁹⁰ (Ivezić 1983: 271)

⁹¹ (Filipić-Ivezić 1968: 301)

– radom - i tupi pad noža zapara tišinu.“⁹² Njezino objašnjenje baca dodatno svjetlo na prije spomenute komentare o preteškim i mračnim temama iz rubrike *Poruke uredništva*.

Unatoč svim ovim primjerima, možemo zaključiti kako je većina radova i priloga prve serije časopisa uspjela (htijući to ili ne) biti *na liniji*. Periodika koju je profesorica ponudila bila je u skladu s onim o čemu Franičević govori kada časopise opisuje kao „organe reguliranja i usmjeravanja naše književne aktivnosti“ te „oružje naroda“ i to takvim koje se bori „za trajan mir, za istinsku demokraciju, za potpuno uništenje fašizma u svijetu, (...) za izvršenje Petogodišnjeg plana, a posebno za odgajanje i kulturno uzdizanje novog čovjeka.“⁹³ Istom je prilikom nabrojio glavne nedostatke časopisa današnjice: neaktualnost, ideološka zbrkanost i dekadentnost priloga, nedostatak (kvalitetne) kritike, mali broj priloga mladih autora, slaba međusobna suradnja („istina je, da se bratstvo i jedinstvo veoma slabo odrazilo u našim časopisima“⁹⁴). Projekt profesorice Ivezić, iako kreće od 1953. nadalje, kada proces destaljinizacije traje već nekoliko godina, a i Krležin je govor na 3. kongresu Saveza književnika Jugoslavije u Ljubljani već održan; kao da odgovara na sve prije spomenute zahtjeve, radeći na svakoj od smjernica onako kako je Franičević to zamislio. I sama njena pojava utjelovljuje ulogu o kojoj je pričao:

„Držim, da časopis ne može odgovoriti svojoj svrsi, ako u redakciji nema bar jednog čovjeka, kojemu će to biti glavni posao i koji će s časopisom živjeti, za njega se stalno brinuti i na nj misliti.“⁹⁵

Profesorica Filipić-Ivezić utjelovila je tu idealističku, gotovo utopističku, viziju o tome što bi i kakav bi glavni urednik morao biti. Vlast i agitpropovske struje ipak nisu mogle pretpostaviti što će točno sa sobom donijeti osoba tako snažnih osobnih uvjerenja, a ujedno i pronositeljica slobodarske misli.

4.3.6. Kraj serije

Posljednji broj originalne serije *Istarskog borca* bio je dvobroj 3-4. iz 1961. godine. O okolnostima gašenja lista svjedoči obavijest na zadnjoj stranici u kojoj uredništvo moli svoje

---

⁹² (isto)

⁹³ (Franičević 1948b: 9)

⁹⁴ (Franičević 1948b: 16)

⁹⁵ (isto: 17)

povjerenike (osobe zadužene za raspačavanje lista) da što prije obračunaju i pošalju novac za primljene brojeve. Unatoč očitim financijskim poteškoćama, optimistično najavljuju sljedeći broj za početak iduće školske godine.

4.4. Glas mladih: od 1962. do 1964.

Početak 60-ih je u Jugoslaviji bio predviđen za ostvarenje trećeg petogodišnjeg plana prema kojem se htjelo postići otvorenije gospodarstvo te povećati učinkovitost. Tomu se prepriječila kriza 1962. godine: uvoz se povećao, izvoz je stagnirao, a rast plaća nije pratio rast produktivnosti.⁹⁶ Istru tih godina pogađa još jedan val iseljavanja – Hrvati odlaze u Italiju kako bi odatle, nelegalnim putem, dospjeli u druge zemlje.

4.4.1. Ciljevi, teme i autori

U rasponu od tri godine, jedanaest brojeva, svaki po šest/osam stranica, izlaze pod naslovom *Glas mladih*, u izdavaštvu Kotarskog komiteta Narodne omladine u Puli. Mijenjanje ruha, i imena i izgleda (sada je riječ o velikom formatu, onom tipičnom za dnevne novine) uredništvo opravdava financijskim razlozima (jeftiniji papir), ali i željom da postanu pristupačniji čitateljstvu (uvođenjem novih i šarolikijih rubrika koje se više bave mladima u tvornici, školi, na selu).

Osvrćući se na tradiciju *Istarskog borca* na koju se nastavljaju progovaraju o ulozi koju on ima:

„No, ne smijemo zaboraviti da *Istarskom borcu* nije bila nikada dodijeljena uloga da formira i odgaja književnike, pisce. Prvenstveni zadatak ovog časopisa sastojao se u tome da mlade u Istri upoznaje sa suvremenim omladinskim zbivanjima na društvenom, kulturnom i literarnom polju.“⁹⁷

Zaoštravaju ton u odnosu na prvi broj iz 1953. godine te stavljaju još jači naglasak na omladinu Istre. Ona će u *Istarskom borcu* dobiti „jedno veće ogledalo svoga rada, svoje aktivnosti,

---

⁹⁶ (Duda 2005: 44-50)

⁹⁷ (Uredništvo 1962: 1)

ogledalo svog svakidašnjeg života.“⁹⁸ Plan koji stavljaju pred sebe nije nimalo skroman; žele da list „prodre u svaki radni kolektiv, svaku školu, na svako istarsko ognjište“.⁹⁹

Podnaslovi lista (vidi tablicu u poglavlju 4.1.) opravdani su u cijelosti, *Glas mladih* jest ono za što se izdaje; na stranicama ovoga lista Savez omladine dobiva puno više prostora nego je to bilo u prvoj seriji, a i sistematičnije se pristupa tom sadržaju. Saznajemo sve o konferencijama narodne omladine, festivalu omladine, novostima u ferijalnom savezu, zadacima koji predstoje mladima, tribinama i seminarima za omladinske rukovodioce, radnim akcijama, novim omladinskim aktivima i dr.

Puno se više prostora daje i promišljanju problema mladih školaraca kao što su učenje, ocjenjivanje, biranje fakulteta, a profesorica Ivezić nastavlja sa svojim didaktičko-pedagoškim priložima, kao i u seriji ranije.

Poznatih imena koji se provlače stranicama *Glasa mladih* i nema puno, a neka smo već spomenuli ranije: Vesna Girardi piše o novim knjigama; Ive Rudan, Krsto Skazlić, Tomislav Obradović pišu poeziju i prozu; Alojz Orel¹⁰⁰ na stranice lista dovodi medij fotografije, Petar Krelja prati filmska događanja (osobito filmski festival u Puli), a zbog doprinosa listu je važno spomenuti i Asima Čabaravdića koji ja zaslužan za većinu izvještaja vezanih uz rad omladine. Glavni urednik u ovoj fazi je mladi Ive Rudan, dok profesorica Ivezić potpisuje uređenje literarnog priloga.

Pojavljuju se nove rubrike, kao što su *Nove knjige* u kojima se piše o najnovijim izdanjima (primjerice, o *Vihorima* Sotira Guleskog, *Žestokom životu* Piera Paola Pasinija, *Poeziji* Evgenija Jevtušenka) te *Pregled časopisa* u kojoj se osvrću na aktualne brojeve časopisa (poput *Riječke revije* i *Foruma*). Najzanimljivija je međutim, rubrika naslovljena *Naši razgovori* (ili u nekim verzijama *Intimni razgovori*) gdje *Prijatelj* odgovara na pisma mladih čitatelja koji se žale na ljubavne probleme, odnose s prijateljima i braćom. Jedino je u ovoj seriji, koliko god ona bila kratka trajanja, zaživjela ova vrsta direktne komunikacije s čitateljima o ovako osobnim temama.

---

⁹⁸ (isto)

⁹⁹ (isto)

¹⁰⁰ Umjetnički i dokumentaristički fotograf.

4.4.2. Književni ostvaraji u *Glasi mladih*

Iako su proza i poezija zastupljene u svakom broju, u ovoj im je seriji dodijeljena ponešto sekundarnija pozicija nego što je to slučaj u preostale tri. Tu je pitanje žanra tiskovine odigralo značajniju ulogu i sadržajem se jasno daje do znanja kako je ovdje riječ o novinama, a ne o (književnom) časopisu. Unatoč tome što glavni cilj tiskovine nije proizvodnja književnosti, mladi autori koji ju proizvode, ozbiljno pristupaju tome. Još uvijek se pojavljuje povremena tipizirana *pjesmica* posvećena Titu ili Republici (*Tito-Naser, Titu*), narodnim herojima (*Kamenim drugovima* N. Bucalo), crtica iz partizanskog života, života rudara (*Mom crnom prijatelju* V. Žganec) ili iskustvima s radnih akcija (primjerice pjesme *Brigadirka, Kubici ljubavi, Brigada*), ali u većini slučajeva mladi se bave ljubavnim srećama i mukama, životnim dvojabama, temama odrastanja i sl. Inovacija s formalnog aspekta nema mnogo, ali se ipak dobiva dojam jače prozračnosti i slobode pri pisanju, posebice kako je vezani stih gotovo u potpunosti napušten. U prilog tome može posvjedočiti i nagradni *konkurs* u organizaciji literarnog kluba objavljen u svibanjskom broju 1963. godišta, a koji nudi novčanu nagradu za priču i pjesmu na slobodnu temu. Samo usporedbe radi, nagradni natječaji desetljeće unazad bili su uvijek tematski (doduše, nisu bili organizirani od strane Kluba, ali je on izvještavao o njihovim rezultatima). Značajno je manje književnosti na dijalektu.

Jasno je vidljiva prisutnost crtica i kratkih priča koje motivski koreliraju s književnim modelom proze u trapericama. Na tom tragu su bili i neki uradci iz prijašnje serije, ali ne na tako uočljiv način i ne toliko često. T. Obradović piše o buntovnom mladiću koji se dosađuje u školi pa poziva djevojku u izlazak da ubije dosadu:

„Naide Mira. To je ona sa visokim životnim standardom. Naime *napredak* joj je nešto poveći, a *nazadak* nešto omanji. Kako je takoreći, *napredak* veći od *nazatka*, može se mirne duše reći da je njena karijera osigurana, njen standard čvrst, stabilan, takoreći. Pogledah je crveno (boja ljubavi) i rekoh: Možeš li večeras da se nađemo? Ona me pogleda isto crveno i procvrkuta: *Može, bracika* i ode...”¹⁰¹

U istom broju objavljena je kratka priča Vuka Martinčića u kojoj mladi pripovjedač provodi poslijepodne ljenčareći iako bi trebao učiti za sutrašnji ispit iz matematike:

---

¹⁰¹ (Obradović 1962: 8)

„Ipak je ovako najugodnije, reče sam sebi i dohvati neki X-100 posuđen od školskog kolege. Zavalj se još dublje u fotelju, duge noge stavi na nizak stolić pred sobom a u uho utakne slušalicu tranzistora i potraži muziku ne spuštajući krimić iz ruke. Tako je proveo sat i pol uživajući tehniku dostignuća današnjice i bavio se intelektualnim radom čitajući PITER ČIRIJA. (sic!)“¹⁰²

U oba ova primjera glavni lik nije onoliko subverzivan prema sustavu odraslih kao što će to biti likovi u egzemplarnim romanima žanra, ali su na tom tragu.

4.4.3. Kraj serije

Posljednji broj serije jest br. 2. iz 1964. godišta, no ničim se ne odaje činjenica da je tomu tako. U zahvali glavnom uredniku na odlasku, Ivi Rudanu, na radu i trudu, iskazuju vjeru u to kako će se njegovo ime „sigurno još moći vidjeti na stupcima našeg lista“. No, njegov se odlazak, u kombinaciji s uvijek prisutnim financijskim poteškoćama, pokazao preteškim za daljnje izlaženje novina.

4.5. Istarski borac (nova serija): od 1969. do 1974.

Drugu polovicu 60-ih godina, i na domaćoj i na europskoj razini, obilježavaju velike promjene¹⁰³ (Praško proljeće i studentski nemiri 1968. godine), ali i mnoštvo događaja unutar granica Jugoslavije koji se tiču pitanja državnog preuređenja i jezičnog pitanja. Godine 1967. sastavljena je *Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika* čime je započelo burno razdoblje hrvatskog proljeća, razdoblje nacionalne afirmacije hrvatstva, borbe za ravnopravnost i demokraciju, a protiv unitarizma, hegemonizma i koncepcije državnog jezika.

U Istri se pokret javlja nakon 10. sjednice CK SKH, ali ne može se reći da je imao odviše širok odjek. Kako naglašava Dukovski, pokret su podržavali i njegov su krah u Istri osjetili samo istaknuti pojedinci.¹⁰⁴

Mnogo se toga promijenilo u demografskoj situaciji Hrvatske u odnosu na početak izlaženja originalne serije *Istarskog borca*. Tako Hrvatska početkom 70-ih ima 4,4 milijuna ljudi od kojih manje od 40 posto čini poljoprivredno stanovništvo. Nepismenost je pala na 9 posto, iako je

---

¹⁰² (Martinčić 1962: 7)

¹⁰³ (Dukovski 2007: 17-24)

¹⁰⁴ (isto: 40-47)

među ljudima starijima od 10 godina još uvijek dvije trećine bilo bez školske spremne ili samo s 4 razreda osnovne škole. Broj tiskovina se upeterostručio, a njihova je naklada narasla 150 puta.¹⁰⁵

4.5.1. Ciljevi, teme i autori

Pet godina nakon prestanka izlaženja *Glasa mladih*, izlazi nova serija *Istarskog borca*, časopisa narodne omladine Istre, promijenjenog formata i za razliku od dosad, uniformne naslovnice.

Uredništvo, koje se većinom sastoji od studenata Pedagoške akademije, u uvodnom obraćanju čitateljima objašnjava motivaciju za izlaženje nove serije. Izražavaju žaljenje što zadnjih godina mladi regije nisu imali prilike da razmijene svoja mišljenja i poglede na svijet putem medija kao što je *štampa* i to baš u vremenu „kada je iz štamparija isplivalo more šund literature i novih časopisa za mlade sumnjivih, ne samo literalnih već i odgojnih kvaliteta.“¹⁰⁶

Osvrću se na *krupne promjene* koje su se zbile u tom periodu neizlaženja na lokalnoj (promjena u ekonomskoj politici, nekoliko godina privredne reforme, kongresa SKJ-a i SKOJ-a¹⁰⁷, 25-godišnjice priključenja Istre matici zemlji) i globalnoj razini:

„Mnogi su događaji potresli svjetsku javnost, izbila je kriza na Bliskom istoku, rat u Vijetnamu još traje, bili smo svjedoci sramnih augustovskih događaja 1968, svjedoci smo pokreta omladine širom svijeta i nove krize svjetskog kapitalističkog sistema.“¹⁰⁸

Mladi Istre, kako sami sebe oslovljavaju, pozicioniraju se u novonastalim okolnostima svjesni toga da ne mogu ostati samo pasivni promatrači:

„Osjećamo kako moramo progovoriti i kako imamo mnogo toga reći o nama samima, o našim problemima onako kako ih doživljavamo, o ljudima i pojavama oko nas, o negativnostima u našoj sredini, da kažemo našu istinu o vremenu u kojem živimo. Jer živimo u vremenu koje nam daje dovoljno razloga da svoju mladost ispunimo mnogim, do jučer nepristupačnim, udobnostima ali i u vremenu kada imamo dovoljno razloga da

---

¹⁰⁵ (Duda 2005: 56)

¹⁰⁶ (Uredništvo 1969: 3)

¹⁰⁷ Kratice za: Savez komunista Jugoslavije; Savez komunističke omladine Jugoslavije.

¹⁰⁸ (Uredništvo 1969: 3)

se osjetimo zapostavljeni i potišteni u svojoj intimi, kada se često događa da se ljudi oko nas zatvaraju u sebe i kada je naš mladalački zanos ponekad krivo protumačen. Zato želimo srušiti barijere koje su počele nicati između ljudi pojedinačno, da otkrijemo najprije mi mladi jedni drugima svoje intimne preokupacije, da se jedni pred drugima oslobodimo naslijeđenih predrasuda i da tako pospješimo naše izrastanje u graditelje još humanije socijalističke sutrašnjice.“¹⁰⁹

Promjenom društvenih okolnosti, šire se i teme o kojima pišu mladi autori. Javljaju se, doduše veoma sramežljivo, teme rasizma, šovinizma, seksualne revolucije, ali sve češće i droge koja hara pulskim ulicama. Ti novi motivi zaokupljaju ih u njihovim poetskim pokušajima, ali i u nefikcionalnim žanrovima, poput priloga mladog studenta psihologije, Zorana Ivezića. Isti autor mlade čitatelje informira o problematici učenja, izboru zanimanja, kreditima za školovanje; temama koje su nam poznate i iz ranijih serija lista.

Uz Ivezića, javljaju se tu i Zdenka Višković-Vukić¹¹⁰, Dinko Š. Kalac, Valnea Dučić¹¹¹, Drago Orlić¹¹², Jelena Lužina¹¹³ te Daniel Načinović, koji će važniju ulogu imati u posljednjoj seriji. Branko Sušac, Antonije Jelić, Viktor Mimo Papić, Renato Balzanti pojavljuju se okupljeni kao dio *Autorske grupe Pol 5*.

U ovoj seriji skoro pa izostaju prilozi posvećeni organizacijama omladine, Titovom životu i sličnim motivima na koje smo nailazili u prijašnje dvije serije. Većina je prostora rezervirana za poeziju i prozu studenata, književne osvrte te prve književne pokušaje onih najmlađih (rubrika *Borac za pionire*). I film dobiva dosta prostora; autori nastavljaju s okušavanjem, i to poprilično uspješno, u žanru filmske kritike pišući o *Ratu i miru* Sergeja Bondarčuka, *Putu na zapad* Andrewa McLaglena, o opusu Orsona Wellesa i sl.

Pitanje jezika, koje je onda bilo veoma aktualna politička tema, ne spominje se. Primjerice, Drago Orlić piše *O lijepom govoru istarskom*,¹¹⁴ kratki subjektivni prilog o istarskom dijalektu; uredništvo piše o „značaju katedre za hrvatsko-srpski jezik i književnost naroda Jugoslavije u Pedagoškoj akademiji u Puli“; no teme standarda i/ili državnog jezika se

---

¹⁰⁹ (isto)

¹¹⁰ Pjesnikinja, višegodišnja ravnateljica „Pula film festivala“.

¹¹¹ Kasnije Delbianco; kroatistica, književna povjesničarka, sveučilišna profesorica.

¹¹² Hrvatski književnik, satiričar i publicist.

¹¹³ Teatrologinja, profesorica na Fakultetu dramskih umjetnosti u Skopju.

¹¹⁴ (Orlić 1969: 22)

nitko ne dotiče. U isto vrijeme, pazi se na jezik pri pisanju: objavljuju se radovi na hrvatskom standardu, na istarskim govorima, na ekavici, a prvi se puta pojavljuju i radovi na talijanskom jeziku (neki radovi paralelno na dva jezika, neki samo na talijanskom). Iako radova na talijanskom i nema mnogo, činjenicu da su objavljeni ne treba shvatiti olako. Godinama je talijansko pitanje bilo i ostalo goruće pitanje na području istarske regije.¹¹⁵

Kako protumačiti izostanak proljećarskih promišljanja bilo jezika, bilo identiteta? Jedan je od razlog prije spomenut bljeđi impuls pokreta na istarskom području u odnosu na ostatak države što je povezano s činjenicom da Pula u tom trenu nije bila dovoljno razvijeno studentsko mjesto da bi pratila događaje u Zagrebu ili u Rijeci. Kako je Ljubica Ivezić upravo tih godina bila žrtva represije zbog svojih proljećarskih misli i djelovanja¹¹⁶, moglo bi se spekulirati kako se ona na taj način pobrinula da njezini štićenici ne osjete posljedice kakve je sama osjećala.

4.5.2. Važan projekt: gradnja tunela Učke

Prilično je mnogo prostora treće serije posvećeno temi koja se nepoznavatelju istarskih prilika toga razdoblja može učiniti iznimno neobičnom u ovome kontekstu. Riječ je o projektu izgradnje tunela Učke, a koji se tretirao kao događaj od iznimne važnosti za regiju. Projekt je to koji je nadišao svoju prometnu, gospodarsku i demografsku važnost te postao nešto mnogo veće – simbol sjedinjenja hrvatskog nacionalnog prostora.¹¹⁷ Na *Opatijskom sastanku* 1970. godine okupljeni su istaknuti pojedinci društvenog i javnog života na kojemu se raspravljalo o toj temi. U siječnju 1971. godine osnovan je *Koordinacioni odbor za provođenje akcije gradnje tunela kroz Učku*, u sklopu kojeg i *Odbor za propagandu* čija je članica, između ostalih, bila

---

¹¹⁵ Usporedi: Dukovski (2007).

¹¹⁶ Prema riječima Z. Klapčić: „Na Ljubicu je bila otvorena hajka bez lovostaja.“ Zaključuje i ovo: „Kad se podigne hajka na nedužnog, svejedno je za što ga optužuju; za ubojstvo, pljačku banke, z.a poplavu, za pad meteora- nedužan bi se čovjek još možda i mogao opravdati, naći kakav alibi ili pouzdanog svjedoka. Ali optužen za političku nepodobnost - nema nikakvih izgleda da se opravda. NI U KOJEM VREMENU. Pazite što radite, dakle!“ (1996: 183-188)

¹¹⁷ (Dukovski 2007: 88)

Ljubica Filipić-Ivezić¹¹⁸. Odbor je osmislio plan promidžbe putem tiskanja informativnih plakata, letaka, razglednica i sl.

Filipić-Ivezić članove radne zajednice Pedagoške akademije i sve studente (samim time i članove uredništva časopisa) naziva „prvom udarnom brigadom ovoga tunela“¹¹⁹ zbog čega mi se čini neizbježnim pozabaviti se ovim specifičnim mjestom premrežavanja (književne) riječi i konkretnog, opipljivog, građevinskog poduhvata.

Tema izgradnje tunela popraćena je u prilogu *Kome treba tunel kroz Učku*¹²⁰ u kojem su prenesene agitacijske izjave istaknutih pojedinaca (Mijo Mirković, Grgo Gamulin, Tone Peruško, Lino Červar) iz raznih izvora, mladi su pjesnici posvećivali pjesničke večeri toj ideji i pisali o njoj (*Učka i Tunel kroz Učku*¹²¹), profesorica Ivezić izvještavala je o napretku gradnje (*Tunel kroz Učku postaje stvarnost*¹²²), a fotografija planine Učka (naziva *Pod Učkom*, autora D. Čurića) krasi naslovnici posljednjeg broja serije.

U 4. broju *Istarskog Borca* iz 1970. godine objavljena je pjesma *Poziv Istranima*, autorice Zlate Klapčić¹²³:

„Ljudi istrijanski,
prišli smo vas pitat:
koliko će još lit pasat
a Učka stat
tako kako stoji?
Ljudi,
prišli smo vas pitat
ko su nan ruke svima od blata
a noge od mehke zemlji
ter ne moremo Učku proškuljat,
a ona nas dili

---

¹¹⁸ (isto)

¹¹⁹ (Ivezić 1973: 21)

¹²⁰ (B 1970: 4)

¹²¹ (Matošević 1971:17)

(Karuci 1971: 15)

¹²² (Ivezić 1973: 21-24).

¹²³ Novinarka.

od doma nas dili
a doma smo tu u hrvaškoj zemlji.“¹²⁴

Budnica, koja je nastala prema narudžbi profesorice Ivezić,¹²⁵ napisana svojevrsnim istarskim *koineom* od neizvorne govornice dijalekta, trebala je pozvati stanovnike Istre da izgradnju tunela Učka uzmu u svoje ruke, odnosno da izdvoje dio svojih primanja za ostvarenje gradnje. Pjesmu je 1972. godine preuzela *Istarska Danica*, pročitana je na televiziji, a i obrađivana je i u školama diljem regije.

U jednom od brojeva iz 1971. nailazimo i na kratki dramatski ostvaraj, napisan na čakavštini, u kojem Đovani, Tone i Mate razgovaraju o sakupljanju novca za izgradnju tunela. Također, razgovaraju i o njenom značaju za regiju u kojoj žive:

„Đovani: Eko, bravo! Že bon, že bon...

Mate: Boga je! I moremo biti svi zadovoljni. Ćete viti kako će potle sve biti bolje. I privreda će hoditi bolje... Stare konomske linije su hodile prema Trstu i Ljubljani. Mi danas moramo hoditi prema Rijeki i Zagrebu. To ćemo dobit tunelom kroz Učku.

Tone: Dobro, ljudi, dobro! Ja bi van rekal još jednu besidu, ku san janke čul od barba Mateta. Još mi je reka: Kada bi ja moga, ja bin čuda da. Ku ja buden živ, pasati ću po tej česti, magari sa dva štapa. Već kada san Učku pasa ovako, da ju vidin i znutra. Bin rada biti živ da pasan kroz nju... E ben, ljudi, a sada moran poći... (rukuje se sa svima) Gren, kletu! Ćemo se viti još. Napravi nekoliko koraka, zatim se okrene i nešto se glasnije svima obrati: Vranića! Ća se nis domislija pena soda da pitan vas koliko ste vi dali. Ben, ćemo drugi put, ćemo se još viti.

Odlaze i drugi. (sic!)“¹²⁶

Tekst, ne okolišajući oko glavnih ideja koje želi prenijeti (iznimna vrijednost projekta, vjera u boljitak koji dolazi s izgradnjom tunela, nužnost novčanog doprinosa projektu), ostavlja, barem

---

¹²⁴ (Klapčič 1970: 3)

¹²⁵ Sama svjedoči o tome u prilogu za HTV; PLETIKOS, Ines (1993) *Slika mile Istre naše*.

¹²⁶ (Maretić 1971: 11)

iz pozicije *naknadne pameti*, patronizirajući dojam na čitatelja. I on sastavljen na istarskom *koineu*, veoma jednostavnog izraza, ne prikriva ideološki sadržaj zbog kojeg je nastao.

Kako tom istom sadržaju pristupa učenik osnovne škole oprimjerit će nam već spomenuta pjesma porečkog đaka:

„TUNEL KROZ UČKU

Od oblaki je još, al'ča za to,
kad pod Učkom stoji
i crljen
kao da gori.

Bit će špendana mnoga judska voja i rad
Ali neka!
Otprit će nam se velo okno.
Blištit će se i sjati
od matice vrata.
A divjenja će biti pune oči.

Volin te, volin
tunele ponositi
radi onega ča ćeš za nas biti.¹²⁷

Lirski subjekt s *Mateton* iz prijašnjeg primjera dijeli viziju bolje budućnosti koja će doći nakon izgradnje tunela. Nadalje, naglasak stavlja na ljudski kapital koji je potreban za spajanja Istre s *maticom* zemljom (neki pod time podrazumijevali Hrvatsku, neki Jugoslaviju), leksemom koji se često pojavljivao u diskurzu o *Učki*.

Navedeni primjeri omogućuju nam da se približimo dominantnoj slici književnosti toga vremena, odnosno mogućnostima i zadaćama koje su pripisivane književnoj riječi. U tim amaterskim ostvarajima cirkuliraju iste ideje i motive na koje možemo naići primjerice u

---

¹²⁷ (Karuci 1971: 15)

govoru Ive Frangeša *Hrvatska i Istra jedno su* ili članku Josipa Roglića nazvanom *Ljudi, homo Učku sami skopat!*¹²⁸. Roglić kaže:

„Potrebni su nam povjerenje i odlučnost da ostvarimo veze kojima će teći sokovi preporoda – to je bit novog doba u koje ulazimo kroz veličanstveni slavluk Učke!“¹²⁹

Uporaba književne riječi i kulturnih događaja u agitacijske svrhe nije izum komunističkog uređenja, no svakako je jedna od njegovih glavnih odlika. Primjer akumulacije ljudi i sredstava za izgradnju tunela Učke pokazao je to na veoma konkretan način.

4.5.3. Ostali književni ostvaraji nove serije

Paralelno s prethodno opisanom agitacijsko-propagandnom književnošću i uvijek prisutnim ljubavno-sentimentalnim ostvarajima, nova serija časopisa donosi i ideološki rasterećen(ij)e tekstove.

Mladi se autori, a posebice pjesnici, počinju poigravati s grafičkim oblikovanjem teksta što do sada, vjerojatno i zbog razloga tehničke prirode, nije bio slučaj. (Mogućnosti grafičkog sloja teksta posebno će podrobno iskorištavati autori sljedeće serije.) I uredništvo to izričito naglašava:

„Svaki autor dužan je da svoj tekst maksimalno sam doradi, i nije svejedno ako je pjesma objavljena u cijelosti verzalnim pismom, ako se u njoj smjenjuju velika i mala slova, ili ih uopće i nema. Grafički oblik pjesme je sastavni dio stvaranja i nije u redu da pjesnici, koji ne znaju šta da učine sa svojim tekstom, tu osnovnu brigu prepuste urednicima.“¹³⁰

Uz to, pjesnici se slobodnije poigravaju i dužinom forme, pa nastaju minijature od nekoliko stihova, ali i mnogo duži ostvaraji, prototipi pjesme u prozi.

Među najuspjelijim autorima serije su Zdenka Višković-Vukić i Viktor Mimo Papić. Višković svojim opusom unosi dosad neviđene motive na stranicama *Istarskog borca*, poput trudnoće i majčinstva te erotskih motiva (primjerice, u pjesmi *Sirena* opisuje seksualnu želju

---

¹²⁸ (Dukovski 2007: 93)

¹²⁹ (Roglić 1971: 9)

¹³⁰ (Naš 1973: 30)

prema voljenom muškarcu), a sve uz visoku stiliziranost izraza. Usto, autorica o istim motivima uspješno piše i na svom labinskom govoru.

Iznimnu stiliziranost izraza karakterizira i pjesnički opus Mima Papića koji svojim „ludičkim ekshibicionizmom“ otvara prostor kritici oportunitizma, hipokrizije i materijalizma kao u pjesmi *Optužujem ili Oltari*¹³¹:

„OLTARI

Osjećam se tako
čudno u ovom
vremenu lažne religije

U ovom vremenu
gdje su mnogobošci česti
ali ne češći nego raznobošci

U vremenu lažne religije
gdje nije grijeh moliti se
na više oltara

Gdje nije grijeh prevariti i
slagati gdje nije grijeh
biti slab

Čudno je ovo vrijeme
kada se ne smije
plakati javno
a plače se više
no ikada
i kada se mora uvijek
reći i ostati

---

¹³¹ (Petrinić 2007: 23)

i pokazati
i biti dosljedan
u ovom vremenu
punom oltara.

Oko mene tišina
Prilazim da upalim
svijeću mojoj čistoći
Pucketanje snijega
odalečuje me od ljudi
Stvaram svoj svijet“¹³²

Radi kontrasta s temom obrađenom u prijašnjem poglavlju, osobito važnim smatram izdvojiti Papićeve stihove iz pjesme *Marš na Učku 1969*. Poznatom motivu, istarskoj planini, lirski se subjekt obraća s drukčijim, *nepropagandnim* pristupom:

„Mrzim te, planino ogavna,
ti gaduro,
prljava,
kurvo,
ubijajuća maso,
svladala si me,
svladala,
nemam volje, nisam Amundsen (...)“¹³³

I ostali autori svojim radovima nagovještaju neka nova društvena strujanja i promjene. Stihovi jedne autorice glase:

„Ukinut potom treba vojnike,
rase, šovinizam i klase,
ukinut bombe i mitraljeze,

---

¹³² (Papić 1970:15)

¹³³ (Papić 1969: 14)

jednakost treba da raste.“¹³⁴

Čak i među jednostavnijim pjesmama u rubrici *Borac za pionire* nalazimo sličan, *šezdesetosmaški* vapaj za jednakošću među ljudima, za mirom i složnošću:

„O nepoznati,
dragi
ljudi žuti, crni i bijeli
ako pokuša netko
da razdvoji vaše snove
da razjedini vaše boje,
krenut ćemo u obranu.

Ne dajte, ljudi,
da netko razdvoji
boje složne
boje mira
boje sreće –
boje ljudi!“¹³⁵

Novost su ove serije i ozbiljni pokušaji iz oblasti proze, prvenstveno kratke priče. Najuspjeliji autori toga žanra jesu Zlata Fabris Knez i Dušan Čurić, no uopće, prozni su tekstovi gotovo u potpunosti uspjeli izbjeći strujanjima dominantne ideologije i pružili mladima prostor za razvijanje vlastitih fikcionalnih svjetova.

4.5.4. Uredništvo suradnicima

Nova serija ponovno uvodi rubriku koju je list imao u originalnoj seriji, no ona se pojavljuje tek u nekoliko navrata. Usprkos tome, nanovo može poslužiti kao odgovor na pitanja o književno-estetskim prioritetima koje je uredništvo stavljalo pred sebe.

---

¹³⁴ (Bungin 1969: 15)

¹³⁵ (Terzić 1969: 24)

U prvoj polovici 70-ih godina uredništvo mlade *suradnike* upozorava na „neke davno utvrđene istine o kojima svaki stvaralac mora razmišljati svaki drugi dan“: za uspjeh nije dovoljan samo talent, već i uporan rad; stvaralaštvo nije oponašanje drugoga, ali ni originalnost pod svaku cijenu; poeziju ne čini nizanje nerazumljivih ili lijepih riječi.¹³⁶

Naglasak koji je uredništvo ove serije stavilo na grafički oblik teksta već je spomenut u prethodnom poglavlju, no osim zbog grafičke nedorađenosti objavljivanje tekstova odbijano je i zbog nedorađenosti stila, nejasnoća i nelogičnosti u njima. Redakcija se protivi usiljenoj duhovitosti, a i sama u odgovorima pokušava biti sve duhovitija i ironičnija (na sličan način na koji se *Polet* obraćao svojem čitateljstvu koju godinu kasnije):

„Ž. J. - Pula. My dear truli! Ich verstehen was ist das scrivere senca idea. It is very much disgrazia per menja koji - legere debet ili čitati mora. Ipak, dočitali smo do kraja i nismo se smijali ni kao ludi, ni kao Henri Murger. Kažu da je Bog, koga često spominješ, iz kaosa stvorio svijet. Zašto ti od svijeta pokušavaš načiniti kaos kad nisi bog da iz kaosa opet novi svijet stvoriš, a u literaturi i *kaos* mora biti baren *čitljiv*. - Razmisli suvislo pa nam smisleno piši makar i o besmislenim stvarima. Samo pazi da se opet ne izgubiš u šumi tuđih riječi, sentencija i da se ne upetljaš u *niti neshvaćenog života izgubljene u valovitosti putanje*.“¹³⁷

Urednički se tim istom prilikom osvće na učestalu praksu pisanja o *ljubovnim jadima* mladih autora, pritom im ne zamjerajući toliko temu ni učestalost, koliko neinovativnost u pristupu:

„Ne šetajte pretjerano po mjesecini: ionako ste već tako zaljubljenički i srcepetaljno raspoloženi, da ćemo - ako vas ljubovni jadi uskoro ne minu - uz naš list ljudima besplatno dijeliti rupčice da utru suze: Oni, će, naime, uskoro proplakati zbog nemoći da prepoznaju autore: svi ljube na isti način, pate na isti način i, što je najgore – pišu o tome na isti način! Kumim vas, ovo posljednje činite svaki(a) drugačije, makar svi dečki bili zaljubljeni u istu djevojku ili sve djevojke bile zaljubljene u istog mladića. Jer, čak i onda kad svi čine isto - ipak to nije isto. Uz to, poezija nije školska zadaći, pa da je - prepisujete jedan od drugoga.“¹³⁸

---

¹³⁶ (Naš 1973: 24)

¹³⁷ (isto: 31)

¹³⁸ (isto)

Smatram da ovakav laganiji, neozbiljniji, šaljiv, pa čak i drzak pristup uredništva u komunikaciji s čitateljima te usmjerenost na estetičke kriterije pri prosudbi radova dokazuju velike promjene u uredničkoj i svjetonazorskoj politici časopisa. Nad književnošću se više ne *bdi*je na način na koji smo to mogli vidjeti u originalnoj seriji lista.

4.5.5. Kraj treće serije

Kroz pet godina izlaženja uredništvo se neprestano susreće s problemima financiranja lista i nedostatka suradnika, a „(...) kad neodgovornost, lijenost i besparicu smučate u raznim dozama, dobit ćete hiljadu i jednu kombinaciju, ali će svaka, nažalost, rezultirati: neaktivnošću i nazadovanjem.“¹³⁹

Na kraju prvog dvobroja iz 1974. godine javljaju kako se radi o posljednjem broju:

„Odlukom Interesne zajednice za kulturu i Općinske konferencije Saveza omladine, literarni klub kao jedan od izdavača to prestaje biti, a Savez omladine će formirati novi savjet i uredništvo za časopis kome će ime ostati isto, ali će vjerovatno zbog sredstava koja su osigurana biti redovitiji i bolji. Naš je dosadašnji *Borac* upravo zbog stalnih ekonomskih problema neredovito izlazio, pa se iskreno nadamo da će u novom *Borcu* omladina Pule i Istre redovitije naći svoj prostor.“¹⁴⁰

Financije su bile i ostale siguran način kontroliranja i o(ne)mogućavanja izlaska tiskovine. Je li ova serija svojim polaganim, ali sigurnim odmicanjem od svijeta omladinske organizacije i inih događanja izazvala zabrinutost u redovima vlasti, a time i prekid financiranja ili su se samo financijski zahtjevna vremena poklopila s nedostatkom suradnika i entuzijazma? Teško je sa sigurnošću ponuditi jednoznačan i jednostavan odgovor.

---

¹³⁹ (isto: 30).

¹⁴⁰ (Višković-Vukić 1974: 22)

4.6. Ibor: od 1976. do 1979.

Sredinom 70-ih, dok u Hrvatskoj izlazi tek nekoliko lokalnih omladinskih listova poput riječkog *Vala*, dubrovačkog *Lausa*, splitske *Omladinske iskre*, koprivničkog *LOK-a*, na republičkoj razini se upravo kreće s projektom o kojem se raspravlja već duže vrijeme.¹⁴¹

Poletov tzv. *nulti* broj izlazi 11. listopada 1976. godine, a službeni prvi broj dva tjedna kasnije, 27. listopada. Hrvatska time konačno dobiva reprezentativan omladinski list.

Nekoliko mjeseci ranije, u Puli, daleko od glavnih republičkih zbivanja, 22. svibnja 1976., izlazi prvi broj časopisa *Ibor*, konceptualno i sadržajno neusporedivo najzanimljivija i najprovokativnija serija *Istarskog borca*. Konceptom i dosegom toliko drukčiji (uspješniji?) od prijašnjih serija da bi se moglo argumentirati kako se radi o posebnom časopisu, no samo ime i opis koje su odabrali svjedoče o tradiciji na koju se nastavljaju. Glavnu ulogu imaju pulski studenti, članovi Kluba i profesorica Filipić-Ivezić, sada doduše, u nešto manje aktivnoj ulozi nego dotad. Nastavljanje na istu tradiciju dokazuju i rubrike kao što je ona naziva *Iborovi veterani*, u kojoj uredništvo donosi razgovore s autorima ranijih faza časopisa te ponovno objavljuje njihove radove ili donose nove.

Uredništvo prvoga broja ove faze, nakon spominjanja kako je sad riječ o listu, ne o časopisu (što je točno isključivo za prvi broj, kako će se kasnije pokazati), kaže:

„Željeli bismo da ovaj list obogati kulturni život mladih u Istri, jer prije svega on mora biti list ZA MLADE, O MLADIMA i OD MLADIH. Svrha mu je da pruži priliku onima koji tek kreću putevima književnog stvaralaštva i svima koji se već nalaze na tom putu. (...) Treba pratiti sve što mlade zanima a to će *Ibor* postići samo ako bude ŽIVIO S NJIMA, ako ga mladi PRIHVATE i SUDJELUJU U NJегоVOM DALJNjem STVARANJU. (sic!)“¹⁴²

U istome broju, u članku naziva *Omladinski list - tko, što, kako?* autor ističe potrebu za ovakvom vrstom glasila u vlastitoj okolini te kako „presudnu ulogu u oživotvorenju ideje o omladinskom listu moraju imati sve omladinske sredine, najsvjesnije socijalistički opredijeljeni članovi Saveza socijalističke omladine, njihovi odgajatelji, te organizacije i društvene ustanove

---

¹⁴¹ (Krušelj 2015: 35)

¹⁴² (Uredništvo 1976: 1)

koje se neposredno bave odgojem mladih.¹⁴³ Istina je da ovu viziju, napisanu od strane mladog omladinskog rukovodioca za list *USS*¹⁴⁴, nisu dijelili ostali mladi okupljeni oko časopisa *Ibor* što će postajati sve jasnije kako vrijeme bude prolazilo.

4.6.1. Teme i autori zadnje serije

Mladež okupljenu u Literarnom klubu *Istarski borac*, odnosno njihovom časopisu *Ibor*, sredinom 70-ih čine: Slavko Kalčić¹⁴⁵, Jadranka Ostić¹⁴⁶, Boris Biletić¹⁴⁷, Josip Pino Ivančić¹⁴⁸, Daniel Načinović, Miodrag Kina Kalčić, Edvard Gri, Nevenko Petrić, Antun Milovan¹⁴⁹ i mnogi drugi.

Poezija i proza zauzimaju središnje mjesto ove serije, na jednak način na koji je to bilo i seriju ranije, pišu ih: Antun Milovan, Vesna Brnabić, Slavko Kalčić, Dinko Š. Kalac, Branko Orbanić, Edvard Gri, Edi Maružin, Loredana Rotta, Edi Salamon, Aldo Mofardin, Sergio Babić, Mariakristina Mirković, itd. Povremeno ostavljaju prostora i za one najmlađe, pa objavljuju radove učenika istarskih osnovnih škola.

Na široka vrata u časopis ulaze teme iz popularne kulture – filma, ali osobito glazbe. Ta događanja prate Daniel Načinović, Miodrag Kalčić, Nevenko Petrić, Aldo Ivančić¹⁵⁰, Jasna Mošnja. Osim što prate poneki susret muzičke omladine te koncerte klasične glazbe, donose i esej o rocku i jazzu, novome valu; kratke osvrte na Patti Smith, Boba Dylana (ne čude stoga teme iz posljednjeg broja, o čemu niže u tekstu), slovenski bend *Buldožer* (staju u obranu benda nakon zabrane njihove ploče). Iz sfere popularne kulture *iborovci* preuzimaju i žanr stripa koji

---

¹⁴³ (Juričić 1976: 3)

¹⁴⁴ Pulski gimnazijski list, skraćeno od „U stvarnoj sredini“.

¹⁴⁵ Pjesnik, prozaik, prevoditelj i novinar, lokalni politički zastupnik.

¹⁴⁶ Likovna umjetnica.

¹⁴⁷ Pjesnik, esejist, knjiž. kritičar, publicist, kulturni djelatnik.

¹⁴⁸ Umjetnik i performer.

¹⁴⁹ Pjesnik, prozaik, esejist, antologičar.

¹⁵⁰ Kasnije vođa ljubljanskog benda „Borghesia“.

stvaraju Predrag Spasojević¹⁵¹, Davor Krelja¹⁵², Marijan Sinožić-Majo¹⁵³. O likovnoj umjetnosti, a osobito o likovnoj sekciji Kluba piše Josip Pino Ivančić.

Političko-omladinske teme svedene su na minimum - od sveukupno deset *Iborovih* brojeva, od kojih svaki ima od 15-ak do maksimalno 40-ak stranica, jedno je izvješće o radu SSOH, jedan tekst posvećen Titovu rođendanu, jedan je osvrt na radnu akciju. Postoje prilozi koji teorijski promišljaju marksizam, no ni toga nema u značajnijoj mjeri.

4.6.2. Književni ostvaraji *Ibora*

Iborova serija se može pohvaliti najstiliziranijim i najuspješnijim književnim ostvarajima dosad. Kao što je već napomenuto, grafička je stiliziranost u ovoj seriji na vrhuncu, ne samo što mladi autori taj alat ozbiljno koriste, već je i sam časopis grafički dotjeran bolje nego dotad.

Ljubavnoj se tematici u poeziji, što je stalno mjesto svake od dosad obrađenih serija, pristupa s vidljivo kreativnijim pristupom, ali su sve češće i refleksivne pjesme. Uopće, *Ibor* donosi iznimno kvalitetne poetske opuse, na čakavštini i na standardu. Dijalektalna poezija trudila se otarasiti se naivnih i sentimentalnih motiva tipično rezerviranih za nju. S više ili manje uspjeha to su činili Dinko Š. Kalac, Slavko Kalčić, Branko Orbanić, Marijakristina Mirković i mnogi drugi. Mirković u svojoj pjesmi *Malo je zustalo* spominje tradicionalne istarske motive promijenjene uslijed grubog suvremenog načina života:

„Malo, malo je zustalo kunpare

usičena ulika

ubijen tovar

zrušen kažun

i...

---

¹⁵¹ Likovni umjetnik i grafički dizajner.

¹⁵² Likovni umjetnik.

¹⁵³ Likovni umjetnik, performer.

Danaska - život se vero

kurba za šolde!“¹⁵⁴

Kako je motivu *Učke* u prijašnjoj seriji dano podosta prostora (i u časopisu i u ovome radu) smatram važnim osvrnuti se na slične ostvaraje i u ovoj fazi. O već dobro poznatoj temi piše Kalac u pjesmi naslovljenoj *Tunel Učka*. Viđenje značaja tunela jest ono prevladavajuće, iz prizme dominantne ideologije, kao *pupka* koji spaja Istru i Kvarner. Stari san predaka s ovih prostora ostvarit će se snagom bratstva i ljudske volje:

„Sada jude Istrijane
i one z Kvarnera
novi pupak veže,
tunel od učera,
veseli su i kurajni
nebu dižu potno čelo,
srićni ča pred sviton moru
svin pokazat svoje delo.

Delo ko su zapensali
naši didi i pradidi,
oni ki sad mirno spiju
u škurini vične noći,
delo bratstva, judske sloge
put kojim će jubav poći,
delo ko je spomin svemu

---

¹⁵⁴ (Mirković 1977: 2)

ča je sad i ča će doći.“¹⁵⁵

Do kakvih je odstojanja od perspektive dominantne ideologije došlo oprimjerit će pjesma B. Obradovića. Iako joj je tema marš na Učku, a ne izgradnja tunela kroz nju, pjesmu objavljenu godinu ranije nego Kalčeva u rubrici *Iborovi veterani* karakterizira ponešto drugačiji ton. Prva strofa otkriva vulgarnu i ne naročito kreativnu igru riječima, ali i ironijski naboj pjesme:

„učka
kučka
zelenih očiju
pjegava od proljetnog snijega
onako izazovno stoji
kao da kaže
dođite marševci
SAVEZA SOCIJALISTIČKE
OMLADINE uzdanici
da vas stara planina malo
preznoji“

Ironijski ton očituje se i u posljednjoj strofi koja se poigrava tipičnim motivima socrealističke provenijencije (žuljevi, znoj, vedra lica):

„učka
kučka
novu mladost grli
rashlađuje vrele žulje
i znojava vedra lica

---

¹⁵⁵ (Kalac 1978: 14)

kao da kaže
dobro je što marširate
i što ste došli
sa onih pomalo paučinastih
gradskih ulica“¹⁵⁶

Ibor nevelik, no ne i neznačajan, dio svog prostora daje književnosti na talijanskom jeziku te se radovi Loredane Rotta, Marije Meri Bratović, Ester Jadresko i Umberta Matteonija tiskaju u izvornoj, ali i hrvatskoj inačici.

Provokativniji i subverzivniji opusi ipak su rezervirani za standardnu inačicu jezika. Gri, Načinović, Biletić, Milovan, Babić, Ostić, Željko Valentić-Teo pišu najkvalitetnije stihove *Iborove* faze preispitujući granice žanrova, unoseći nove motive, izvrćući društvene i jezične norme. Prva strofa pjesme autora Valentića poslužit će nam kao ilustracija toga:

„Ovu pjesmu
Pišem protiv pudlica,
A u čast pasa lotalica
Jer lotalice mrze
Pudličina koketiranja.
Tko će koga silovati,
čemu i pitati?
Bez imalo grižnje savjesti
Lotalica će otčepiti
Pudličin himen
I izmiješati joj pudličnicu,

---

¹⁵⁶ (Obradović 1977: 3)

Ne mareći pritom
Za povrijeđenu čast
Ljubitelja pasa.“¹⁵⁷

Dok neki autori granice uvriježenog pomiču na razini sadržaja, drugi to čine na grafičkoj razini. Kao primjer navodim Sergia Babića koji se u pjesmi *Mountain blues* u avangardnoj maniri poigrava grafičkim i jezičnim rješenjima:

TOP
updown
up down
up down
up down
up down¹⁵⁸

Uopće, Iborovi autori pred svoje čitateljstvo stavljaju sve veće zahtjeve, pretpostavljaju veliko čitateljsko iskustvo. U ekskluzivan klub onih koji se uspiju probiti kroz hermetične stihove dospijevaju samo rijetki. Biletićevi stihovi glase:

„u podvečerje monte orfano kolovoza
prizivam whisky i larmu staklenih kuglica
niz crvotočni rukohvat

uzbibane padanske splavi
doimlju se gle odmorištima
k tome bremenitozlatne

---

¹⁵⁷ (Valentić-Teo 1978: 5)

¹⁵⁸ (Babić 1979: 21)

dolijeću mojemu potkrovlju
pod prozore
mahalijini dozivi
ni daška s pučine pred pragom“¹⁵⁹

Najreprezentativnije prozne ostvaraje ove serije potpisuju isti autori: Ostić, Gri, Načinović, Biletić, Valentić-Teo, Mirković, ali i Antonio Rubbi i Edino Salamon. Petrinić njihove radove uzima kao dokaz da je „hrvatska književna produkcija već krajem sedamdesetih godina maestralno mogla parirati tokovima svjetske književnosti.“¹⁶⁰

Prozni oblici ove serije postigli su jaki subverzivni naboj i otvorili još jedno bojno polje na kojem su mladi studenti mogli iskazati bunt prema društvenim i književnim normama. Primjera za to ima napretek: *Tarantela* B. Biletića, *Ka čemu što* E. Salamona, *Kvaka ne* Ž. Valentića-Tea, *Bog i besmisao* E. Grija, *Iz ludnice, ludnici kroz ludnicu* i *Ivančice šapuću pticama* J. Ostić, i dr.

Ostić potpisuje i sljedeći, veoma hermetičan prozni ulomak, dio kratke priče naslovljene *Todore Todore*:

„gdje li je metla todore sidi s te vitrine da te umlatim silazi kad ti kažem nećeš je li mic mic na mic hodi svojoj staroj lujzi mic mic todor blesav pa je sišao a ona udri po njemu i to metlom i za kristal i za vaze i za servis i za elizabetu i za njene živce i još i još i još i još a jadni todor je već bio mrtav i krvav i već hladan dok je ona vikala i mlatila po todoru na na na crkni beštijo jedna onda se osvijestila oprosti todore reci nešto a todor mrtav lujza više upomoooć krv todoreeeee krv krv krv krv todor ne čuje jer je već odavno mrtav gdje da ga zakopa kako da se riješi tolikih todorovih dlaka posakrivenih po stanu a ona već godinama nema snage za veliko čišćenje stana kako da živi s todorovim dlakama postaju li i mačke duhovi hoće li todorov duh plašiti jednu staru gospođicu lujzu koja nema više nikoga svog pa ni jadnog todora ima li mačjih duhova ona se boji bilo kakvih duhova njoj je zlo njeno srce srce rce ce ce ce eeeee izdahhhhhhhhhhhhhhh.“¹⁶¹

---

¹⁵⁹ (Biletić 1979: 22)

¹⁶⁰ (Petrinić 2007: 57)

¹⁶¹ (Ostić 1977: 4)

Gotovo kao da pripadaju istoj cjelini, barem što se oblikovanja izraza tiče, javlja se dvije godine kasnije Načinović s proznim fragmentom (donosim ulomak):

„svršetak je mjerodavan lijep i samo lijep kakvim smo ga zamišljali jer nemoguće je stvoriti stroj i tako mu snažne strune koje bi mogle podnijeti tragiku smišljene bolne konačnice kad ni pomaka vremena više ne bude nit iluzija kojima se možeš obviti stajat ćemo predviđam na pramcu prethodne lađe i sići će s jarbolske košare čovjek tiha i uvjerljiva glasa evo na nekoliko milja greben o koji će se nasukati sretnici a tu će već biti oni koje činit će nam se već odnekud poznajemo izludjele su pjevice ovih pinija kao u nekoj širokoj staroj cowboyskoj priči nebo se nadimlje plavetnilom nisam li ja to na daskama palube i evo svi oni koje jesam i nisam trebao danas ponavljam nesposoban ni za jedno ni za drugo toliko daleko od čari skrovitih ura pa čak i od ulice staklenih stožaca kad suvereno i s nešto patetike u glasu smijem i moram reći jedanput i nikada više doviđenja mladosti moja“.¹⁶²

Poeziju i prozu kombinira E. Gri u tekstu *Quo vadis, homo?*, jakog egzistencijalističkog i refleksivnog tona, punih psovki. Uvodni stihovi glase:

„Sve je ovdje izmišljeno. Ništa
ne postoji. Svijeta nema.
Ljudi nema. Zbivanja, akta i
akata, ljubavi nema, sreće i
tuge nema.
Ni ja ne postojim. Ni vas
nema.
Nemojte tražiti autobiograf
ske crtice, a ni vas u ovom.
Ničega nema.“¹⁶³

Nadalje, prozom ovaj rastrojeni subjekt oštro i kritički raspoloženo nastavlja:

---

¹⁶² (Načinović 1979: 13)

¹⁶³ (Gri 1977a: 4)

„A u čemu se sastoji ta običnost, taj prosjek? U duhovnoj, malograđanskoj ograničenosti koja ne traži mnogo, ne bori se mnogo jer nema za šta i zato životari dugo prdeći niz vjetar, nikad suprot vjetru da ne bi omirisala vlastiti smrad.“¹⁶⁴

Gri se u svom kratkom alegoričnom tekstu *Autokracija* opisuje epizodu iz života krvnika koji želi ubiti čim više osuđenika na smrt prije večere.¹⁶⁵ Kako tekst ne govori previše, a pritom je otvoren za mnoge interpretacije nije teško uočiti njegov veliki subverzivan potencijal.

4.6.3. Esejistika u *Iboru*

Iako je esejistički tip diskurza na stranicama *Istarskog borca* prisutan od početaka njegova izlaženja, diskurzivni prilozi E. Grija, M. Kalčića, B. Biletića, D. Načinovića, N. Petrića, S. Babića i J. Mošnje podigli su njihovu kvantitetu i kvalitetu na posve novu razinu. Kako njihove radove karakterizira „naglašena (društvena) kritičnost, precizno fokusiranje i seciranje problema, minuciozna analitičnost, maestralna argumentacija teza te polemički ton“¹⁶⁶, što nije promaklo oku vlasti, zahtijevaju da im se dodijeli više pažnje i prostora. Autori su podjednako oštrili pero bez obzira na to radilo se o eseju, osvrtu, recenziji, kritičkom prikazu ili raspravi, kao što je ona, iz današnje perspektive patetično, naslovljena *Žuč mi se u grlo popela* u kojoj E. Gri promišlja ideju revolucionarne omladine. Optužuje mlade da nisu okupljeni oko istih interesa i ideala, a kao glavnog krivca imenuje novac („Taj blesavi prljavi novac! To papirnato smeće!“)¹⁶⁷ i potrošačko društvo:

„Zašto svi mladi identificiraju novčani uspjeh s životnim uspjehom? Zašto smo sve sličniji blesavim Amerikancima? (...) Zašto mladi sve više simplificiraju sve životne sadržaje svodeći ih u brojčane okvire? Zašto smo mi sve veće budale?“¹⁶⁸

Oštrim perom koristila se i autorica Jasna Mošnja kada je izvijestila o filmu *Let iznad kukavičjeg gnijezda* koji je netom prikazan u pulskom kinematografu:

---

¹⁶⁴ (isto)

¹⁶⁵ (Gri 1978: 12)

¹⁶⁶ (Petrinić 2007: 61)

¹⁶⁷ (Gri 1977b: 39)

¹⁶⁸ (isto)

„A kad je u završnici filma *Indijanac* onako golem i uspravan polako, ne žureći, odlazio u *slobodu*, svi su poželjeli da barem jednom u životu budu Indijanci. Samo, šteta, nije nas priroda obdarila takvom veličinom i svi smo pomislili *da smo koji kg teži, sutra bi razlupali njuške šefovima, profačima, uspravno bi stali u svoj svojoj veličini i nastupili...* a ovamo ništa. Kržljavi smo, mnogi patimo od deformacije, mislim, kičme. U sebi ćemo priznati da o ljudima koji hodaju uspravno odmah pomislimo da u leđima imaju zlatne šipke.“¹⁶⁹

Općeniti ton autoričine kritike omogućuje svakakve interpretacije - prozvan je svatko tko se prozvanim osjeća.

Posebnu je razinu kritičnosti u svojim diskurzivnim priložima postigao Boris Biletić. Evo što piše u svom osvrtu na predstavu *Povratak Arlechina* koje je izvelo zagrebačko kazalište *ITD* prilikom gostovanja u Domu JNA u Puli:

„Antimilitarizam, bespoštedna kritika licemjerja onih što upravljaju ljudskim sudbinama, samo su dio u kompleksu pitanja današnjice zahvaćenih ovom predstavom.“

Nešto niže u članku nastavlja:

„Na izvanredan je način iskazano poltronstvo institucije na kojoj počiva samovoljno divljenje *velikih* i podjela plodova u vidu dijelova naše planete. Netko je vrlo slikovito definirao poltrona: on je poput biciklista, podnosi kišu koja mu natapa leđa, a istovremeno nemilice gazi po pedalama (nije citat). Prikazana je bezizlaznost položaja u kojem se današnji čovjek našao zahvaljujući svojoj nerazumnosti, apsurdnost konflikta koji donose samo krv i opću kataklizmu. Isprepletene s primjernom dozom humora i komičnosti, na vidjelo dolaze sve negativnosti društveno-ekonomskih odnosa i općeljudskih vrijednosti. Upitajmo se: Gdje je ljudskost? Da li prodavati meso nevinih u svrhu gozbe nekolicine povlaštenih i moćnih?“¹⁷⁰

Dvobroj iz 1978. godine posvećen je nemirnoj 1968. godini. Sama po sebi već dovoljno provokativna, tema je obrađena nekolicinom članaka od koji se jedan bavio studentskim pokretom, drugi kronologijom događaja, a treći je opisao događaje vezane uz Prag i praško proljeće. M. Kalčić je u svom članku popratio šezdesetosmaške događaje u Jugoslaviji. Nakon

---

¹⁶⁹ (Mošnja 1977: 6)

¹⁷⁰ (Biletić 1977: 15)

tog temata uslijedili su pozivi na razgovore od strane Komiteta Saveza komunista i Saveza socijalističke omladine, što je bila redovita praksa.¹⁷¹

Isti je autor, već za broj ranije, napisao dugačak i veoma informativan pregled fenomena kontrakulture: od njenih temeljnih zahtjeva, idejnih nosilaca, najistaknutijih imena do opadanja njenog subverzivnog potencijala.

Kao protuteža ovako globalnoj temi koju su autori temeljito obradili, značajno je da su i jednoj lokalnoj temi pristupili s jednako puno žara i ozbiljnosti. Naime, sebi su u zadatak uzeli spriječiti daljnje propadanju zgrade kazališta u Puli. Kalčić proziva vlast:

„Začuduje stav GRADSKIH OTACA (sic!) i način njihova skrbništva za duhovnu nadgradnju građana i radnih ljudi našega grada i šireg istarskog područja; ili možda prevladava mišljenje da su Puljani, već osam godina naviknuti na takvo stanje, nezainteresirani – ta, imaju oni doma dobru staru televiziju!“

Jasno i glasno, ali i veoma poetično, nastavlja:

„PRIVATNI INTERESI SU ZNAČAJNIJI OD OPĆEDRUŠTVENIH (sic!) (u ovome slučaju kulturnih), a time i od progresa. (...) Izgleda da Pula priređuje sprovod vlastitoj kulturi. Kazališno će zdanje, zaključimo, svoju stotu obljetnicu vjerojatno dočekati u ruhu oronula, senilna starca s prosidbenim šeširom u ruci skupljajući sitniš za okrepljenje.“¹⁷²

O istoj temi nastavlja i u posljednjem ikad Iborovom broju, br. 4-5, iz 1979. godine, u članku *Samodoprinosi i kultura*. Ljute se što nema pomaka po pitanju obnove zgrade, pogotovo zato što se novce pronašlo za neke druge projekte. Nude rješenje u obliku organiziranja radne akcije:

„Da li bi možda bilo apsurdno i nesvakidašnje (to sigurno) organizirati širu radnu akciju, dobrovoljan rad kojeg je ova zgrada vrijedna, i time označiti početak poklanjanja pažnje nekad „hramu kulture“ istarske i pulske?“

Ljuto donose zaključak: „Svako rješenje koje izlaz iz sadašnjeg kulturnog beznađa ne vidi u obnovi kazališne zgrade, manje je nego palijativna mjera.“¹⁷³

---

¹⁷¹ (Dragun 1992: 93)

¹⁷² (Kalčić 1979: 3)

¹⁷³ (Uredništvo 1979b: 4)

Usput budi rečeno, članovi Kluba nisu stali *samo* na esejističkim prozivkama. Konkretno su mjere poduzeli te godine, organizirajući u spomenutom zatvorenom predvorju Istarskog narodnog kazališta multimedijску manifestaciju nazvanu *Prvi Iborovi dani* kada su žalosno zdanje na trenutak pokušali oživjeti poezijom, živom glazbom, recitalima, likovnom izložbom, glazbenom slušaonicom.¹⁷⁴

4.6.4. Posljednji broj *Ibora*

Na svojih 40-ak stranica spomenuti posljednji Iborov broj donosi mnogo materijala koji bi i danas mogao naići na neodobravanje. Naslovna fotografija autora Alda Mofardina prikazuje ljutog pitbula iza rešetaka i atmosferom odlično pristaje uz sadržaj i ton broja.

U uvodnom tekstu naslovljenom *Kotrljanje uzbrdo* osvrću se na promjene vezane uz njihov list (točnije, na zamisao pulskog omladinskog rukovodstva o prerastanju Ibora u informativno-političko glasilo istarske subregije), a zatim posebno i na pojavu omladinskog lista *Pet*. U nepotpisanom tekstu prozivaju OK SSOH za nesuradnju i nezainteresiranost. To međusobno prepucavanje dvaju listova, iako zanimljivo, nije razlog koji bi doveo do zabrane izlaska lista, ni danas, a ni 1979. godine. Dio su međutim atmosfere u kojoj je *Ibor* itekako bio pomno i iznova iščitavan.

Imajući dosad opisano u vidu, moramo obratiti pažnju na kontroverznu temu posljednjeg broja – totalne institucije. Na nekoliko stranica donose se najprije ulomci uvodnih poglavlja iz knjige *Azili* Ervinga Goffmana, a zatim predgovor i uvod iz *Manufakture ludila* Thomasa S. Szasza. Na ta se poglavlja nadovezuje Miodrag Kalčić u svome (*Anti*)eseju u kojemu raspravlja o odnosu umjetnosti i „psihološke nepredvidivosti“, donoseći citate velikih mislioca poput Aristotela, Demokrita, Platona, Voltairea, Pascala, Diderota, Nietzschea, Baudelairea, Heine, itd; iz kojih je vidljivo da i oni sami često povezuju te dvije pojave. Autor se dalje bavi i primjerima poznatih umjetnika koji su „duhovno stradali“, poput Berlioza, Wagnera, E. A. Poea, Wildea, Michelangela, Van Gogha... Na kraju članka donosi poeziju pacijenta pulske psihijatrijske bolnice te dva ulomka (jedan prozni, drugi dramski) pacijenata ljubljanske psihijatrijske bolnice, izvorno objavljena u slovenskom *Časopisu za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo*.¹⁷⁵

---

¹⁷⁴ (Biletić 1998: 289)

¹⁷⁵ (Kalčić 1979a: 34)

Za završnoj rubrici lista, naslova *Poetry, iborovci* predstavljaju radove Allena Ginsberga i Lawrencea Ferlinghettija, autore *beat* generacije. Objašnjavaju svoju odluku ovako:

„Izborom i novim prijevodima triju poema koje slijede nastojali smo isključivo doprinijeti obogaćivanju palete štiva čitateljstvu i pokazati preokupacije autora koji su na karakterističan, katkad zdravo agresivan način, makar i u prevladavanju tijeka svijesti, uspješno izrazili neke od uvijek aktualnih trenutaka i značajki sadašnjeg institucionaliziranog društva.“¹⁷⁶

Prenose zatim Ferlinghettijevu poema *Tisuću riječi punih bojazni za Fidel Castra* te Ginsbergove *Tko će zavladata univerzumom* i *Egzorcizam u Pentagonu*. Na posljednje dvije stranice časopisa objavljene su Ginsbergova *Molim te, učitelju* i fotografija, pod istim motom, koja prikazuje malog dječaka koji leži potrbuške na podu.

Poema eksplicitno govori o homoseksualnom odnosu učenika i Učitelja, točnije seksualnim težnjama mladog učenika prema svojem učitelju. U uvodu prije poeme *iborovci* objašnjavaju njenu kompoziciju, stih i jezik te naglašavaju činjenicu da su pjesnici „oduvijek i bili ona društvena snaga koja je u okvirima totalitarno-misaona-opsesija-sistema tražila stazu oslobođanja (za sebe i druge)“.¹⁷⁷

4.6.5. Istarski borac/Ibor i i dominantna ideologija: povijest zabrana

Djelovanje *Ibora* i Kluba u 70-ima nije prošlo neopaženo. Da netko prati što rade, *iborovci* su dali naslutiti već u drugoj godini svoga izlaženja:

„Nama kao da je suđeno izlaziti dva puta godišnje. Evo nas vidimo se kroz časopis, opet, nakon točno pola godine. Znate, često puta vrlo je teško savladati naporni put, a još ako na tom teškom, napornom putu bivate sputavani – onda cilj vrlo teško ili gotovo nikada ne ugledate.“¹⁷⁸

---

¹⁷⁶ (Uredništvo 1979a: 37)

¹⁷⁷ (Uredništvo 1979: 39)

¹⁷⁸ (Uredništvo 1977: 2)

Vlast je na oku i list i Klub imala od njihovih početaka. Najosnovniji je bio uskraćivanje financijskih sredstava za daljnji rad, ali i uskrata adekvatnog prostora za druženje i rad. Mladi o tome pišu već krajem 50-ih kada pokušavaju pronaći mjesto van gimnazijskih granica, koje su bili prerasli. Prostor im je obećan, ali obećanje nije bilo ispunjeno. Takvo ponašanje vlasti ih je ljutilo i frustriralo, shvaćali su to kao oblik marginalizacije i nepriznavanja dosad postignutog:

„(...) danas kada smo se već odavno afirmirali, nalazimo se u situaciji, na koju smo bili navikli pred četiri- pet godina. Klub nema svojih prostorija, mjerodavni faktori naročito oni iz omladinske organizacije pokazali su neshvatljivo nerazumijevanje već nekoliko puta kada smo se nalazili u sličnoj situaciji - na hodniku, što im međutim nije smetalo da istodobno pokreću riječ o tome da bi trebalo ponovo oživjeti literarni klub. Činjenica koja pokazuje potpuno nepoznavanje literarnog kluba, nezainteresiranosti za njegov rad i potrebe i jedno teško nerazumijevanje.“¹⁷⁹

Puno *opipljivosti* način kontrole nad radom mladih bile su zabrane. Prva se zbila 1964. godine kada je kazalištarcima EOS-a bilo zabranjeno izvođenje predstave *Nesahranjeni mrtvaci*, rađene prema Sartreovom istoimenom djelu. Pišući o tome Dragun zaključuje da se Komitet omladine „našao pozvanim da spriječi premijeru zbog opasnosti za socijalističko društvo sadržane u sumnjivim pojmovima – naturalizam i egzistencijalizam.“¹⁸⁰ Mladi kazalištarci su na to reagirali organiziranjem javne tribine, svojevrsnog hepeninga, u obranu Sartrea i predstave. Ne čudi stoga prije spomenuta logika autocenzure profesorice Filipić-Ivezić.

Najviše su problema s vlašću imali sudionici Iborove faze. Primjerice, likovnoj sekciji Kluba nije bilo dopušteno sudjelovati na *Grisiji 77*, poznatoj rovinjskoj izložbi na otvorenom, što ih je razljutilo i uvrijedilo, a o čemu su izvijestili u dvobroju iz 1977. godine.

U drugome dvobroju iz 1978. godine, iz obraćanja Nevenka Petrića, čitatelji saznaju za još jednu zabranu. Urednik se u tekstu pohvalio organizacijom rock-koncerta u Uljaniku (u suradnji s redakcijom lista *USS*), ali i željom da u pauzama koncerta organiziraju čitanje poezije, što im nije bilo dopušteno, „očito od straha nakon ocjena OK SSOH Pula o posljednja tri broja *Ibora*“. Iz tog dokumenta donose ovaj ulomak:

---

¹⁷⁹ (Crnobori: 1958: 91-92)

¹⁸⁰ (Dragun 1992: 93)

„S obzirom da list Književnog kluba Istarski borac nije ostvarivao definiranu koncepciju, što se odražavalo kroz neadekvatni pristup prezentiranju društvene problematike, dogovoreno je da se na sastanku s predstavnicima OK SSOH (Poreča, Pazina, Rovinja, Bujštine, Buzeta, Labina i Opatije) izvide mogućnosti njegove preorijentacije na kulturno i informativno glasilo. Ukoliko predstavnici ovih općina ispolje interes za suradnju u realizaciji ovakvog lista, prešlo bi se na konkretne dogovore o formiranju uređivačkog odbora, redakcije i razradio način financiranja.“¹⁸¹

Budno oko vlasti pratilo je rad *Ibora*. Posebnu su hajku na sebe privukli posljednjim brojem i objavom *kontroverzne* Ginsbergove poeme. Na problematičnu recepciju Ginsberga posebno svijetlo baca činjenica da je nekoliko godina kasnije godine u Beogradu primljen kao veliki pjesnik.¹⁸² Ne samo to, nego mu je u ljeto 1986., na Struškim večerima poezije, uručen Zlatni vijenac.¹⁸³ Njegov je rad čini se ipak poslužio više kao povod, a ne pravi uzrok hajci na *iborovce*.

U Glasu Istre se o br. 4-5 pisalo ovako:

„Nekolicina autora, okupljenih u *Iboru*, idejnih opredijeljenosti koja su strana našem samoupravnom socijalističkom društvu, nameće mu destruktivan pristup u tretiranju nazovi društvenih tema i problema i umjesto da bude tribina mladih *Ibor* sve više postaje poligon nebuloznih mudrovanja pojedinaca, udaljujući se sve više od stvarnih svakodnevnih preokupacija i potreba mladih ljudi.“¹⁸⁴

Iz istog članka, saznajemo da su i općinski i republički SIZ¹⁸⁵ za kulturu odbili financirati časopis te godine te pritom zatražili da se u uređivačkoj politici osigura utjecaj Saveza socijalističke omladine. Dragun spominje i kako je posljednji broj bio povučen iz prodaje te

---

¹⁸¹ (Petrić 1978: 2)

¹⁸² (Dragun 1992: 93)

Vezano uz to, zanimljiva je činjenica da je tom gostovanju prisustvovao Iborov Pino Ivančić koji je tu priliku iskoristio da Ginsbergu prepriča događaje s Iborom, a što je rezultiralo zahvalom autora za „obranu i prijevod moje poeme“ te osobnim pozivom zahvale i podrške Borisu Biletiću. O tim događajima izvještava Biletić u svojoj knjizi „Moja Pula“ (2008).

¹⁸³<http://www.novolist.hr/Kultura/Knjizevnost/Pjesnik-prevoditelj-slikar-kriticar-i-posljednji-jugoslavenski-beatnik>.

¹⁸⁴ Lj. Rakočević (1979) Ibor- neprihvatljiv. *Glas Istre*. (3.12.1979.) u: (Petener-Lorenzin 2006: 265)

¹⁸⁵ Samoupravna interesna zajednica.

kako su članovi redakcije bili usmeno opominjani, a da je jedan član redakcije bio zastrašivan.¹⁸⁶

O događanjima vezanim uz *Ibor* pisalo se po raznim glasilima; od pulske *Petice*, *Studentskog lista*, *Glasa Istre*, *Večernjeg lista*, *Vjesnika*, *Poleta*, *Vala*, *La voce del popola* do beogradskog *Studenta*.¹⁸⁷ Pisalo se, komentiralo, polemiziralo, a uredništvo je odgovaralo. Rasprave s pulskim novinarom Armandom Černjulom dovele su do privatne tužbe Općinskom sudu u Puli za klevetu i uvredu protiv 6 članova uredništva, zbog članka *Fotogenični lažopisac* (iz *Poleta* br. 122, 19. veljače 1980.) koje su napisali na njegov članak *Dosta grube dezinformacije*. U novinama se dio oko suđenja, ali i događaja koji su mu prethodili, pratio pod naslovom *slučaj Ibor*.

Suđenje je bilo javno, a pulska sudnica prepuna. U svibnju 1980. šestorica je osuđena na kaznu od 5 mjeseci zatvora, uvjetno na godinu dana. Nakon uložene žalbe koja je djelomično uvažena, na Okružnom sudu u Puli u listopadu 1980. godine Boris Biletić, Josip Ivančić, Miodrag Kalčić, Slavko Kalčić, Nevenko Petrić i Ivica Pletikos osuđeni su svaki na uvjetnu kaznu zatvora od mjesec i petnaest dana s rokom kušnje od godinu dana za krivično djelo uvrede. Uvjetna kazna, kao i prestanak financiranja, zapravo su značili ugasnuće lista i Kluba *Istarski borac*.

Klub je za lipanj 1980. godine, u suradnji s Centrom za scenske i likovne djelatnosti Pula, bio pripremio *Iborove dane 2* (ponovno, u predvorju INK-a), godinu dana ranije započetu tradiciju. Otvaranje te umjetničke akcije trebalo je započeti skupnom izložbom članova likovne sekcije Kluba. No, predstavnik Sekretarijata za unutrašnje poslove, pri pregledu postava, uvjetovao je otvaranje izložbe skidanjem *nedoličnih* radova Josipa Pina Ivančića (plakat izložbe s naslovnom stranicom posljednjeg Iborovog broja), Alda Ivančića i Predraga Spasojevića. *Iborovci*, koji su u tom trenu već bili osuđeni prvostupanjskom presudom na koju su se žalili, uvjet nisu prihvatili te izložba nije nikada otvorena.

---

¹⁸⁶ (Dragun 1992: 92)

¹⁸⁷ Biletić (1998) napominje kako je N. Petrić pripremio svezak sa svim člancima o događajima vezanima uz *Ibor* za fond Sveučilišne knjižnice u Puli što Biletić smatra posebnim i pravim posljednjim izdanjem Iboru (op.a. do tog sveska nisam uspjela doći).

Odjeke svega što se izdogađalo članovi uredništva osjećali su godinama poslije kada su, o čemu svjedoči Biletić, bili „privatno šikanirani te egzistencijalno onemogućavani u radu i djelovanju“.¹⁸⁸

Isti autor, u članku pisanom 1983. (za poznati istarski kalendar *Jurina i Franina*, a koji je bez objašnjenja neobjavljen) nudi svoje tumačenje *slučaja Ibor*. Svoj naraštaj naziva pobunjenim „protiv bjelodanih stega socijalizma i samoupravne stvarnosti“, a odluku koja je donesena smatra osudom „neposlušne, oporbenjačke, intelektualno znatiželjne i tvrdoglave, u datim uvjetima zavičajno zauzete a nacionalno svjesne, mada svjetopogledno raslojene, angažirane mladosti koja je tada ožigosana...“¹⁸⁹

Profesorica Ivezić epizodu s *Iborom* naziva ekscesom. Pokazujući razumijevanje za možebitnu preuranjenost objave Ginsbergova rada, ipak ne pronalazi opravdanje za „nasilno gušenje cjelokupne aktivnosti i kluba i lista s dubokim korijenima 25-godišnje tradicije“, dodatno komentirajući kako su mladi uzalud tražili „dijaloge i obrazloženja za nepravедno etiketiranje i organizirano onemogućavanje djelatnosti; neki funkcioneri toliko su privatizirali svoje funkcije, da su vjerovali kako je moguće naprosto zarobiti slobodnu kreativnu misao.“¹⁹⁰

Ne smije se zaboraviti, na *iborovce* se sigurno nije gledalo s naklonošću samim time što su bili povezivani s imenom Ljubice Ivezić pa bilo to i u vremena kada je imala pasivniju ulogu nego u ranijim serijama lista. Koliko je važno bilo biti na *pravoj strani* politike svjedoči Ivezićin tekst objavljen u *Istri* upravo 1979. godine, naslova *Značajna obljetnica. Uz 25. godišnjicu djelovanja književnog kluba Istarski borac u Puli*. Iako su događaji vezani uz hrvatsko proljeće bili iza nje, očita je njezina potreba da s ostavštine *Istarskog borca* ispere ljagu:

„Put Istarskog borca ostao je dosljedan prvim smjernicama koje su mladi postavili još 1953/54. godine. Nije krivudao ni desno ni lijevo, nije odveo mlade generacije niti na stranputice bilo kakvog desnog šovinizma niti unitarizma.“¹⁹¹

---

¹⁸⁸ (Biletić 1998: 283)

¹⁸⁹ (Biletić 1998: 282-283)

¹⁹⁰ (Ivezić 1983: 274)

¹⁹¹ (Filipić-Ivezić 1979: 123)

Nastavlja u istom članku dokazivati da je Istarski borac bio „široka humana platforma“ s autorima srpske, slovenske, makedonske, talijanske narodnosti te se poziva na 5 godina stare riječi Albina Crnoborija „U našem se klubu nije govorilo o bratstvu i jedinstvu (...) nije bilo potrebno o tome govoriti jer smo mi u klubu bratstvo i jedinstvo imali ostvareno“. Apologetski intoniran tekst djeluje zaista kao da se autorica trudila iskupiti za „grijehe“ odgovarajući na pitanja koja joj u tom trenutku nitko nije, barem ne direktno, postavljao.

5. Zaključak

U ovome je radu istražena pojava, razvojni put i gašenje časopisa i Književnog kluba *Istarski borac* (1953.-1979.). Četiri serije časopisa i četvrt stoljeća djelovanja Kluba obogatili su i oblikovali istarsku i pulsku kulturnu scenu u drugoj polovici 20. stoljeća, ali i utrle put mnogim kulturnim događajima, pojavama i osobama. Mnogi od autora koji su svoje prve priloge pisali za časopis grade današnje istarsko (i ne samo istarsko) intelektualno polje. U časopisu nailazimo na prve ostvaraje učenika, studenata i radnika; kasnijih znanstvenika, književnika, esejista, filmskih kritičara, likovnih umjetnika, povjesničara, kulturnih djelatnika, političara, itd. Ta su imena ispunila kulturni i intelektualni vakuum ostao kao rezultat ratnih događanja u Puli/Istri organiziranjem književnih događanja, glumačkih (EOS) i filmskih projekata (Foto-kino klub *Jelen*, Međuklupski festival amaterskog filma ili *Mala Pula*¹⁹²), rock i punk koncerata (B. Obradović, osnivač benda Atomsko sklonište bio je idejni začetnik *Sajma knjige u Istri*), raznih performansa, instalacija (Josip Pino Ivančić aktivan je i danas) i dr.

Časopis *Istarski borac* vrelo je ne samo intelektualne povijesti, već i povijesti samih intelektualaca. Nailazimo na rane ostvaraja danas renomiranih književnika i pjesnika (Načinović, Biletić, Višković-Vukić), prve odgojno-informativne članke psihologa (Zoran Ivezić), pedagoška promišljanja pedagoginje (Ljubica Ivezić), članak o prvom posjetu Grčkoj poznate povjesničarke (Vesna Girardi-Jurkić), prve filmske kritike poznatog dokumentarista i filmologa (Petar Krelja), itd.

Ta ista imena sudjelovala su kasnije u radu manifestacija i institucija direktno ili manje direktno povezanih s *Istarskim borcem*: *Pula film festival*, *Čakavski sabor*, znanstveni skup *Susreti na*

---

¹⁹² Više na: istrapedia.hr/hrv/264/me duklupski-autorski-festival-amaterskog-filma/istra-a-z.

dragom kamenu, Istarski ogranak Društva hrvatskih književnika, časopisi Istarski mozaik, Istra i Nova Istra, Pulski dani eseja, Šoljanovi dani, itd.

Poseban je naglasak u radu stavljen na članke, priloge i književne ostvaraje koji su svjedočili o glavnom istraživačkom pitanju – onom o odnosu ideološkog i estetskog u socijalizmu, ali je ponuđen i pregled svih faza časopisa te glavnih tema i autora.

Originalna serija (1953.-1961.) časopisa, koja je započela kao srednjoškolsko glasilo, pojavila se u politički zahtjevnim i osjetljivim vremenima te je odigrala značajnu ulogu u opismenjavanju čitateljstva, gradnji svijesti o hrvatskome jeziku i identitetu istarskih Hrvata, odnosno „afirmaciji društvenog i kulturnog života na hrvatskom jeziku“¹⁹³. Iako nisu bili književni časopis, već omladinski, književnost je zauzimala najvažnije mjesto, odmah iza priloga posvećenih životu i radu jugoslavenske omladine. Književni su pokušaji mladih autora još uvijek, i u svome izrazu i u sadržaju, uvelike bili pod utjecajem soc-realizma te ih karakteriziraju neoriginalne i tipizirane teme te revolucionarni i kolektivni naboj.

Unatoč *odobrenim i propisanim* temama, u časopisu su isti događaji u istome broju često puta popraćeni u nekoliko navrata, primjerice, u fiktivnim i nefiktivnim priložima ili u raznim književnim žanrovima što je doprinijelo pluralizmu mladih glasova te ojačalo prilike da se tako „ispeče zanat“.

Seriya je objavljivala i radove na dijalektu što će nastaviti raditi i svaka serija nakon nje. To je, uz napore usmjerene k prikupljanju građe iz folklora, potpomoglo rehabilitaciji domaće riječi na istarskom području. Može se donijeti zaključak da je prva serija *Istarskog borca* sudjelovala u općoj kulturnoj politici (omasovljenje kulture) te da je odigrala važnu ulogu u zadovoljavanju kulturnih potreba naroda u poslijeratnom životu.

U razdoblju od 1962. do 1964. izlazi *Glas mladih*. Pod paskom glavnog urednika I. Rudana, časopis ozbiljnije pristupa izvještavanju o omladinskom svijetu. Iako je zbog toga književnosti dodijeljena sporednija uloga, na stranicama ove serije tiskani su solidni pokušaji, kako književnosti *na liniji*, tako i književnosti autonomnije provenijencije.

Posljednje dvije serije časopisa u ruke preuzimaju studenti pulske Pedagoške akademije na kojoj profesorica Ivezić predaje od 60-ih godina nadalje.

---

¹⁹³ (Petrinić 2006: 297)

Godine 1969., ponovno pod originalnim imenom, s izlaženjem započinje nova serija *Istarskog borca*. Najknjiževnija od svih, nova serija, reflektira svojim sadržajem društvene promjene u svijetu do kojih je došlo tih godina. Dotok novih ideja i motiva posebno je vidljiv u poetskim ostvarajima autora. Liberalizaciju i demokratizaciju časopis signalizira i objavljivanjem poezije pjesnika bilingvista (na talijanskom i hrvatskom jeziku).

Poseban je prostor posvećen ondašnjem značajnom prometnom projektu, izgradnji tunela Učka te je pisana riječ, literarna i neliterarna, upotrijebljena kao alat za akumuliranja sredstava i ljudi za ostvarenje toga projekta. No, kao i u serijama ranije, paralelno tom primjeru agitacijske književnosti, javljaju se autonomni (ovoga puta ozbiljni i modernistički) poetski i prozni tekstovi.

U časopisu nema konkretnih spominjanja tada aktualnih događaja vezanih za hrvatsko proljeće, što se može objasniti njegovim slabijim odjecima u Istri, nedovoljnom razvijenosti Pule kao studentskog grada, ali i oprežnošću profesorice Ivezić.

Posljednja serija časopisa, naslovljena kraticom *Ibor*, koja izlazi u drugoj polovici 70-ih, najsubverzivnija je serija u nizu i zasigurno bi i danas podigla prašinu. Podnaslovljen kao časopis mladih Istre za književnost, kulturu i društvena pitanja, *Ibor* se gotovo u potpunosti oslobađa priloga o omladini, a ujedno otvara prostor popularnoj kulturi kroz priloge o filmu, stripu te (rock) glazbi. Posebnost serije jesu eseji i polemike o globalnim i lokalnim društvenim pitanjima, koji se bave *škakljivim* temama, a napisani su veoma oštrim i kritičkim tonom.

Književni tekstovi objavljeni u *Iboru* uspjeli su modernistički i postmodernistički ostvaraji. I poezija i proza su često izrazito stilizirane, ludičke i hermetične te zahtijevaju učena čitatelja. Poezija pisana na čakavskom mjestimice kreće u tom smjeru, ali se ipak zadržava u diskurzu tradicionalno namijenjenom dijalektalnoj poeziji.

Iako su svi brojevi *Ibora* bili na oku vlasti, posebnu je pažnju na sebe svrnuo broj 4-5; fotografijama, objavljenim prijevodima beatnika, temom broja (totalne institucije), kritičkim osvrtom na lokalnu temu propadanja kazališne zgrade i financiranja njezina popravka te drugim *nepodobnim* tekstovima. O slučaju *Ibor* javnost je redovito mogla čitati na stranicama novina. Iz polemika se izrodila i privatna tužba protiv šestorice članova uredništva koja je rezultirala uvjetnom kaznom od mjesec i petnaest dana zatvora s rokom kušnje od godinu dana.

SIZ-ovi za kulturu su već nešto ranije odbili daljnje financiranje časopisa te tako stali na kraj 25-godišnjoj tradiciji *Istarskog borca*.

U tih četvrt stoljeća djelovanja, kroz Klub i list izmijenilo se mnogo imena, uredničkih postava, a samim time i uredničkih vizija o smjeru u kojem časopis treba nastaviti. Književnim ostvarajima kao i porukama mladim stvarateljima od strane uredništva saznaje se puno o dinamici odnosa ideologije i estetike. Na primjeru *Istarskog borca* vidljivo je kako se praksa socijalističkog realizma zadržala dosta dugo nakon službenog raskršćavanja s njim. Najjači je utjecaj vidljiv u prvoj seriji i drugoj seriji, ali ni posljednje dvije nisu se oslobodile njegovih prohtjeva. Najplodnije je tlo socrealizam pronašao u žanru lirske pjesme, iako je upravo taj žanr u posljednjoj seriji ponudio jaki otpor (izuzmemo li esejistiku) takvom viđenju književnosti. Dominantna ideologija oslanjala se na književni diskurz u promicanju svojih ideala, a on je, ponekad pristajući na pred njega postavljene zahtjeve, ipak pronašao put k autonomiji.

Unatoč svim društveno-političkim promjena i unatoč različitim stupnjevima slobode i/ili utilitarnosti književnosti, glavna je misija, kako časopisa tako i Kluba, ostala vjerna početnom entuzijazmu profesorice Filipić-Ivezić i njezinih učenika. Iako je posljednja serija (autodestruktivno) najsubverzivnija, teško da bi postigla tu razinu bez temelja koje su postavile ranije serije i suptilna, nenametljiva, pronicljiva subverzivnost lika i djela profesorice Filipić-Ivezić.

Djelovanje Ljubice Filipić-Ivezić potvrđuje Brešićevu tezu o uredniku kao glavnoj karici u stvaranju časopisa; klubom koji je osnovala pružila je mladima prostor, uvjete i poticaj za stvaranje književnih i novinarskih tekstova, a pedagozima današnjice model za rad s mladima.

Tijekom godina rada *Istarski borac* susretao se s financijskim poteškoćama, nedostatkom adekvatnog prostora za rad, opomenama, autocenzurom i zabranama dokazujući Bourdieovu teoriju¹⁹⁴ o tome kako je intelektualno polje zaista polje borbe, na isti način na koji je to i političko polje. Iz godine u godinu *Istarski borac* sakupljao je simbolički kapital, skupivši ga toliko da je zabrinuo predstavnike dominante ideologije. Simboličkim (i ne samo takvim) isključivanjem, obustavili su daljnji rad časopisa i Kluba.

---

¹⁹⁴ (Bourdieu 2006: 12)

5. Literatura

I

A (1954) Iz literarnog kluba. *Istarski borac*. Br. 5-6. Str. 27.

B (1970) Kome treba tunel kroz Učku. *Istarski borac*. Br. 5-6. Str. 4.

BABIĆ, Sergio (1979) Mountain blues. *Ibor*. Br. 4-5. Str. 21.

BERTOŠA, Miroslav. (1954) Osnovan je Omladinski književni klub Istarski borac. *Istarski borac*. Br. 3. Str. 11-12.

BILETIĆ, Boris (1977) Arlechin sto posto. *Ibor*. Br. 3-4. Str. 15

BILETIĆ, Boris (1979) Gospel Petri. *Ibor*. Br. 4-5. Str. 22.

BUNGIN, Ljubica Buba (1969) Što treba. *Istarski borac*. Br. 1. Str. 15.

CAR EMIN, Viktor (1954) U borbu protiv tuđinskog otrova. *Istarski borac*. Br 5-6. Str. 4.

CETINA, Ružica (1957) Moja škola. *Istarski borac*. Br. 8. Str. 134.

CRNOBORI, Albino (1957) Četiri godine Istarskog borca. *Istarski borac*. Br. 8. Str. 135-136.

CRNOBORI, Albino (1958) Referat o radu literarnog kluba Istarski borac od IV. godišnje skupštine do danas. *Istarski borac*. Br. 6-7. Str. 90-92.

FILIPIC-IVEZIC, Ljubica (1954) Naš list ulazi u drugu godinu. *Istarski borac*. Br. 1-2. Str. 1-2.

GRI, Edvard (1977a) Quo vadis, homo?. *Ibor*. Br. 2. Str. 4.

GRI, Edvard (1977b) Žuč mi se u grlo popela. *Ibor*. Br. 3-4. Str. 3.

GRI, Edvard (1978) Autokracija. *Ibor*. Br. 2- 3. Str. 12.

HRELJA, Mario (1955) Istarska omladinska štampa u Nob. *Istarski borac*. Br. 5-6. Str. 2-4.

IVEZIC, Ljubica (1973) Tunel kroz Učku postaje stvarnost. *Istarski borac*. Br. 4. Str. 21-24.

JURICIC, Radovan (1976) Omladinski list- tko, što, kako? *Ibor*. Br. 1. Str. 3.

JURINA, Inka (1954) Godišnjica Istarskog borca. *Istarski borac*. Br. 8-9. Str. 23.

KALAC, Dinko (1978) Tunel Učka. *Ibor*. Br. 2-3. Str. 14.

- KALČIĆ, Miodrag (1979a) (Anti)esej. *Ibor*. Br. 4-5. Str. 32-34.
- KALČIĆ, Miodrag (1979b) Sprovod pulske kulture. *Ibor*. Br. 1-3. Str. 3.
- KARUCI, Ž. (1971) Tunel kroz Učku. *Istarski borac*. Br. 5-6. Str. 15.
- Klapčić, Zlata (1970) Poziv Istranima. *Istarski borac*. Br. 4. Str. 3.
- MARETIĆ, Savica (1971) Zora puca bit će dan. *Istarski borac*. Br. 3-4. Str. 11,
- MARTINČIĆ, Vuk (1962) Pitagora. *Glas mladih*. Br. 4. Str. 7.
- MATOŠEVIĆ, Ljiljana (1971) Učka. *Istarski borac*. Br. 5-6. Str. 17.
- MIRKOVIĆ, Marijakristina (1977) Malo je zustalo. *Ibor*. Br. 2. Str. 14.
- MOŠNJA, Jasna (1977) O filmu, a više oko filma Let iznad kukavičjeg gnijezda. *Ibor*. Br. 3-4. Str. 6.
- NAČINOVIĆ, Daniel (1979) Ulica staklenih stožaca. *Ibor*. Br. 4-5. Str.13.
- NAŠ (1973) Uredništvo suradnicima. *Istarski borac*. Br. 2-3. Str. 30.
- OBRADOVIĆ, Boško (1977) Iborovi veterani. *Ibor*. Br. 3-4. Str. 4.
- OBRADOVIĆ, Boško (1977a) Učka kučka. *Ibor*. Br. 3-4. Str.4.
- OBRADOVIĆ, Tomislav (1962) Za udes moj. *Glas mladih*. Br. 4. Str. 8.
- ONDINA (1959) Zar se ne sjećaš prijatelju?. *Istarski borac*. Br. 5. Str. 64.
- OREŠĆANIN, Danica (1955) Milkica. *Istarski borac*. Br. 5-6. Str.18.
- ORLIĆ, Drago (1969) O lijepom govoru istarskom. *Istarski borac*. Br. 1. Str. 22.
- OSTIĆ, Jadranka (1977) Todore Todore. *Ibor*. Br. 2. Str. 4.
- PAPIĆ, Viktor Mimo (1969) Marš na Učku 1969. *Istarski borac*. Br. 1. Str. 14.
- PAPIĆ, Viktor Mimo (1970) Oltari. *Istarski borac*. Br. 3. Str. 15.
- PETRIĆ, Nevenko (1978) Riječ urednika. *Ibor*. Br. 4-5. Str 2.
- RIBARIĆ, Antun (1955) Oslobođeni grad. *Istarski borac*. Br. 5-6, Str. 12.
- TERZIĆ, Jelena (1969) Ljudi žuti, crni i bijeli. *Istarski borac*. Br. 1. Str. 24.
- UREDNIŠTVO (1953) Zašto izlazimo. *Istarski borac*. Br. 1. Str. 1.

- UREDNIŠTVO (1954) Poruke uredništva. *Istarski borac*. Br. 8-9. Str. I.
- Uredništvo (1954a) Iz literarnog kluba Istarski borac. *Istarski borac*. Br. 7. Str. 23.
- UREDNIŠTVO (1954b) Poruke uredništva. *Istarski borac*. Br.1-2. Str. 30.
- UREDNIŠTVO (1955) (bez naslova). *Istarski borac*. Br. 1-2, str. 25.
- UREDNIŠTVO (1955) Odgovori suradnicima. *Istarski borac*. Br. 1-2. Str. 25.
- UREDNIŠTVO (1956) Odgovori suradnicima. *Istarski borac*. Br. 5. Str. I.
- UREDNIŠTVO (1956a) Dirljiva svečanost u Literarnom Klubu Istarski borac. *Istarski borac*. Br. 3. Str. I.
- UREDNIŠTVO (1957) Odgovori uredništva. *Istarski borac* 1957. Br.4. Str. I.
- UREDNIŠTVO (1962) Uz ovaj broj. *Glas mladih*. Br.1. Str.1
- UREDNIŠTVO (1969) Zašto izlazimo. *Istarski borac*. Br. 1. Str. 3.
- UREDNIŠTVO (1976) Za mlade, o mladima i od mladih. *Ibor*. Br.1. Str 1.
- UREDNIŠTVO (1977) Riječ uredništva. *Ibor*. Br. 2. Str. 2.
- UREDNIŠTVO (1979) xxx. *Ibor*. Br. 4-5. Str. 39.
- UREDNIŠTVO (1979a) I Isus je pao sa stabla. *Ibor*. Br.4-5. Str. 37.
- UREDNIŠTVO (1979b) Samodoprinosi i kultura. *Ibor*. Br. 4-5. Str. 4.
- VALENTIĆ-TEO, Željko (1978) Slava psima lutalicama. *Ibor*. Br. 2-3. Str. 5.
- VIŠKOVIĆ-VUKIĆ, Zdenka (1974) Suradnicima, čitaocima. *Istarski borac*. Br. 1-2. Str. 22.
- ŽUDIĆ, Mira (1956) Republici. *Istarski borac*. Br. 6. Str. 7.

II

- BILETIĆ, Boris (1998) Istarski borac - IBOR: 1953.-1979/80.-1998. *Nova Istra*. Br. 3. u:
- PETENER-LORENZIN, Marija (2006) *Bibliografija časopisa "Istarski borac" - "IBOR" (1953. - 1979.)*. Pula: Nova Istra. http://www.dhk-pula.hr/_katalozi/IBOR-Bibliografija/#p=283

- BILETIĆ, Boris Domagoj (2008) *Moja Pula*. Pula: Istarski ogranak Društva hrvatskih književnika.
- BITI, Vladimir (2000) *Pojmovnik suvremene i književne kulturne teorije*. Zagreb: Matica hrvatska.
- BOURDIEU, Pierre (2006) The intellectual field: a world apart. U: *Theory in contemporary art since 1985*. Uredili: Zoya Kocur i Simon Leung. Str. 11-18. Oxford: Blackwell Publishing.
- BREŠIĆ, Vinko (2005) *Čitanje časopisa: uvod u studij hrvatske književne periodike 19. stoljeća*. Zagreb: Matica hrvatska.
- BREŠIĆ, Vinko (2014) *Praksa i teorija književnih časopisa*. Zagreb: Filozofski fakultet.
- DIJK, Teun Adrianus van (2006) *Ideologija: multidisciplinarni pristup*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
- DRAGUN, Nataša (1992) Podlistak: u tri nastavka – Ibor od izlaska do zabrane: Dio 1-3. *Glas Istre*. God. XLIX. Br. 91, 92, 93.
- DUDA, Igor (2005) *U potrazi za blagostanjem: o povijesti dokolice i potrošačkog društva u Hrvatskoj 1950-ih i 1960-ih*. Zagreb: Srednja Europa.
- DUKOVSKI, Darko (2004) *Istra – kratka povijest dugog trajanja: od prvih naseobina do danas*. Pula: Istarski ogranak Društva hrvatskih književnika.
- DUKOVSKI, Darko (2007) *Istra i Rijeka u Hrvatskom proljeću*. Zagreb: Alinea.
- DUKOVSKI, Darko. *Povijest Istre od 1918.- 2000. g.*
<https://www.istrapedia.hr/hrv/1624/povijest-povijest-istre-od-1918-2000-g/istra-a-z>.
- FILIPIĆ-IVEZIĆ, Ljubica (1968) Petnaest godina Istarskog borca. *Istarski mozaik*. God. VI. Br. 5-6. Str. 279-308.
- FILIPIĆ-IVEZIĆ, Ljubica (1979) Značajna obljetnica. Uz 25. godišnjicu djelovanja književnog kluba Istarski borac u Puli. *Istra*. God. XVII. Br. 1-2. Str. 123-128.
- FRANIČEVIĆ, Marin (1948) O zadacima naših mladih pisaca u književnosti današnjice. *Izvor*. Br. 1-2. Str. 4-21.
- FRANIČEVIĆ, Marin (1948) Uvod u diskusiju o našim časopisima. *Republika*. Br. 1. Str. 8-17.
- Hrvatska enciklopedija*. <http://www.enciklopedija.hr>.

Hrvatski jezični portal. <http://hjp.znanje.hr>.

IVEZIĆ, Ljubica (1983) Omladinska glasila u pulskoj komuni od 1953. do 1983. *Nova Istra*. Br. 3. u: PETENER-LORENZIN, Marija (2006) *Bibliografija časopisa "Istarski borac"- "IBOR" (1953. - 1979.)*. Pula: Nova Istra. http://www.dhk-pula.hr/_katalozi/IBOR-Bibliografija/#p=270.

IVEZIĆ, Ljubica (2012) *Odbljesci pamćenja*. Pula: Istarski ogranak Društva hrvatskih književnika.

JURDANA, Vjekoslava; FABRIS, Korina i LEGOVIĆ, Karmen (2012) PULA AND LITERATURE (A Description of a Possible Diachrony). *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*. Vol.7. Br. 14. Str. 135-145.

KLAPČIĆ, Zlata (1996) Ljubica Ivezić i vrapci. *Nova Istra*. God. 1. Br. 1-2. Str. 183-188.

KOLANOVIĆ, Maša (2011) *Udarnik! Buntovnik? Potrošač...* Zagreb: Ljevak.

KRUŠELJ, Željko (2015) *Polet od omladinskog aktivizma do političkog eskapizma (1976. – 1990.)*. Zagreb: Filozofski fakultet. Doktorska disertacija.

LUIĆ-VUDRAG, Dubravka (2014) *Časopis hrvatska revija (1928. – 1945.) kao prostor promicanja hrvatskog kulturnog identiteta*. Doktorska disertacija.

Novi list. Vojo Šindolić. Pjesnik, prevoditelj, slikar, kritičar i - posljednji jugoslavenski beatnik. <http://www.novolist.hr/Kultura/Knjizevnost/Pjesnik-prevoditelj-slikar-kriticar-i-posljednji-jugoslavenski-beatnik>.

ORLIĆ, Ivona (2006) *Čakavsko pjesništvo u Istri. Od spašavanja dijalekta do očuvanja identiteta*. Etnološka istraživanja (11). Str. 135-148.

OSMAK, Milan (2007) U potrazi za Istarskim borcem. *Nova Istra*. God. 12. Br. 1-2. Str. 75-80.

PETENER-LORENZIN, Marija (2006) *Bibliografija časopisa "Istarski borac"- "IBOR" (1953. - 1979.)*. Pula: Nova Istra. <http://www.dhk-pula.hr/bibliografije-online/bibliografija/istarski-borac-ibor>.

PETRINIĆ, Dolores (2007) *Hrvatska književnost u istarskim časopisima druge polovice XX. st. (Istarski borac/Ibor, Istarski mozaik i Istra)*. Rijeka: Društvo hrvatskih književnika - Ogranak u Rijeci.

PLETIKOS, Ines (1993) *Slika mile Istre naše*. Urednik: Milan Rakovac. Prilog za HTV. u: IVEZIĆ, Ljubica (2012) *Odbljesci pamćenja*. Pula: Istarski ogranak Društva hrvatskih književnika.

ROGLIĆ, Josip (1971) Ljudi, homo Učku sami skopat! *Hrvatski tjednik*. God. 1. Br. 4. (7.5.) Str. 9.

6. Sažetak

U Puli je u razdoblju od 1953. do 1979. godine (s prekidima) izlazio *Istarski borac*, započeo kao glasilo literarne sekcije pulske gimnazije pod mentorstvom profesorice Ljubice Ivezić. Kroz svojih 20-ak godina izlaženja mijenjao je nazive (*Istarski borac*, *Glas mladih*, *Ibor*), podnaslove, izdavače, format te se na njegovim stranicama izmijenio veliki broj autora, urednika, fotografa.

Radi se o 70-ak svezaka velikom i nedovoljno istraženom korpusu, značajnom izvoru informacija o društvenim prilikama u Istri u drugoj polovici 20. stoljeća. Cilj je ovoga rada skrenuti pozornost na tu značajnu pojavu, pružiti pregled svih faza postojanja časopisa, ukazati na teme kojima se bavio, ciljeve koje je pred sebe postavio, a posebice se osvrnuti na razloge njegove zabrane.

U radu se daju obrisi intelektualnog, odnosno, književnog polja i funkcioniranje književne riječi unutar njih kroz problemski fokus odnosa ideološkog i estetskog u svim serijama časopisa.

Ključne riječi

Istarski borac, Ibor, omladinska štampa, socijalizam, socrealizam, ideološko, estetsko